

13-19 septembrie 1995

În dezbaterere Legea Învățămîntului

pag. 6-7

Pensii și pensionari

pag. 8-9

Stelian Tănase: Ascensiunea și căderea lui Vasile Luca

pag. 13

Festivalul George Enescu

pag 15

YEHUDI MENUHIN, Doctor Honoris Causa al Academiei de Muzică George Enescu

Foto Paul Antoniu

E aproape ciudat că atacul violent îndreptat împotriva BBC, împotriva Televiziunii Române, dar și împotriva dreptului la o informare corectă, în debutul acestui an electoral, nu a fost încă mediatizat pe măsură. În timp ce discursul despre integrarea euro-atlantică înflorește pe buzele guvernamentalilor, iar președintele Ion Iliescu se pregătește să plece la Washington, în timp ce președintele Adunării Atlanticeului de Nord, Karsten Voigt sosește la București și ministrul de Externe Teodor Meleșcanu promite să scurteze șederea la porțile ambasadelor a cetățenilor români, dornici să vadă lumea, o scrisoare a Consiliului Național al Audiovizualului și două articole din ziarul Guvernului, riscă să desu cu ani buni înapoi, ceasul, și așa întârziat, al României: înapoi în psihoza antioccidentală, în ostilitatea față de mass-media și față de posturile străine. Despre ce este vorba? O scrisoare a Consiliului Național al Audiovizualului, semnată doar de un membru al său (Constantin Văeni), nu de președinte (s-ar putea deci ca să fi intervenit un semnal și mai de sus, să fie cerută o măsură de urgență, iar președintele CNA să nu se fi aflat la momentul respectiv în țară), cere imperativ Televiziunii Române să oprească emisiunea de actualități politice realizată în limba română, sub egida BBC și transmisă în cadrul „Mapamondului”. Cere imperativ și, bineînțeles, obține. Emisiunea, prevăzută a fi dată de principalele posturi de televiziune

bucureștene dispare de pe TVR în simăbăta următoare. Întâmplător sau nu dispare și de pe proTV și de pe câteva antene din provincie. Pentru a interzice emisiunea, CNA a invocat argumente neconvingătoare (faptul că pe un post public apare sigla altui post, că difuzarea acestei emisiuni nu ar fi permisă de uzanța internațională ori nu a fost inclusă în caietul de sarcini al TVR când a obținut licența). Dar și alte sigle (inclusiv a „Mesagerului”) apar pe ecranul Televiziunii Române, iar respectivul caiet de sarcini s-ar părea că e foarte subțire, de numai două file: el este însă tot mai des invocat și cind

buie făcute vara, tocmai atunci cind majoritatea membrilor CNA sînt în străinătate.

Că BBC, a devenit incomod pentru regimul Iliescu, amenințînd monopolul informației, o dovedește următorul citat din cotidianul *Vocea României*: „BBC de azi s-a întins asemenea unei caracatițe informaționale în toată țara (inclusiv dincolo de Prut) folosind posturi locale sărace care, pentru o instalație uitată prin vreun cotlon de magazie londoneză cedează din propriul timp de emisie ore întregi”. Scrisoarea CNA a fost deci flancată de două editoriale din *Vocea României*, care ne duc

amenințați cu demascări în tradiția cea mai bună a regimului delațiunilor. În treacăt și tot în stilul binecunoscut, în editorialele *Vocea României* este amintită și Europa Liberă, o „țafă de mahala”, pricepută „în a face din alb un negru înecăcios”.

Tot acest arsenal se desfășoară împotriva a patru emisiuni recapulative (pentru că una s-a și difuzat) grupate sub titlul „Săptămîna la zi” și relatînd evoluțiile politice românești și internaționale ale fiecărei săptămîni din luna septembrie. Ele fac parte dintr-un proiect finanțat de guvernul britanic prin fundația Know How, al cărui scop este de a oferi unor tineri realizatori de televiziune din România șansa de a lucra sub îndrumarea unor profesioniști britanici. Selectarea imaginilor internaționale se face pornind de la canalele BBC, iar materialele românești se filmează sub îndrumarea unui instructor britanic. Această inițiativă britanică, prima de acest gen în Europa răsăriteană, este menită să testeze interesul pentru emisiuni TV de actualități sub sigla BBC, iar România, veșnic cu complexul că este discriminată, uitată de Occident etc. a fost prima aleasă. CNA ar mai avea timp să revină asupra interdicției de difuzare, pentru a nu rata șansa de a demonstra că în România s-a renunțat la monopolul asupra informației, iar *Vocea României* ar trebui să-și schimbe corpul redacțional, dacă se dorește oficialul unui guvern preocupat într-adevăr de integrarea europeană.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Cine se teme de BBC?

este vorba de preluarea emisiunilor BBC de radio de către posturile din provincie. Cu acest pretext BBC este îndepărtat, de pildă, dintr-un oraș ca Timișoara deși postul local de radio, Europa Nova a încercat să-l preia. Singura soluție în fața unui astfel de refuz ar fi o cerere a respectivului post de radio de modificare a grilei: cerere pe care în mod firesc posturile de radio ezită s-o facă, de teamă să nu piardă astfel și ceea ce au obținut pînă acum. Ca să nu mai spun că aceste cereri tre-

imediat în atmosfera din 1990, din preajma mineriadelor. Sau și mai departe, în anii războiului rece. Titlurile spun suficient: „Minte și BBC. Cită dezamăgire!” sau „BBC - Trei inițiale compromise”. Seriosul post de radio londonez, al cărui profesionalism l-a urcat pe primele locuri, după 1989, în preferințele ascultătorilor români este calificat drept „flașnetă răsufletă a opoziției” iar ziaristii săi despre care se spune, insinuînt, că sînt „instruiți prin -formula Soros György-” sînt

Unul din motivele foarte des susținute în necesitatea învățării materiilor de specialitate în școli profesionale, licee, școli tehnice sau facultăți în limba oficială a statului, adică în limba română, este aceea că această dispoziție este în interesul tinerilor, care, dacă fac studii în limba maternă nu vor găsi de lucru, vor fi dezavantajați față de cei care învață în limba română.

Trebuie totuși să ne dea de gândit, dacă aceste susțineri se fac de oameni în funcții înalte, care au terminat studiile în alte limbi decât cea oficială a statului. Este știut că domnul președinte Iliescu a făcut studiile în limba rusă, nu în limba oficială a statului și nu în limba maternă. Sau că fostul prim-ministru Petre Roman a făcut studiile în limba franceză. Și, șirul poate fi continuat, inclusiv cu actualii numeroși conducători, care se străduiesc să-și trimită copiii la școli unde limba de predare nu este cea a statului nostru.

Pentru un maghiar, chiar dacă s-a născut și trăiește pe teritoriul României limba română este o limbă străină, așa cum și pentru un român o altă limbă este o limbă străină.

Având în vedere că printre alte susțineri, cei care laudă Legea învățământului recent adoptată, ca superioară normelor europene și că este în interesul minorităților să nu învețe în limba maternă, ci în limba oficială a statului, se află și președintele Iliescu și fostul prim-ministru Petre Roman, aș dori să răspund, în propria practică, la următoarele: s-au simțit vreodată handicapați în conducerea țării, respectiv a Guvernului, pentru că au făcut studiile în altă limbă decât limba oficială a statului nostru? Au avut greutăți în integrarea societății românești, pentru că nu au făcut o parte din studii în limba română? Lipsa studiilor în limba oficială a statului este motivul pentru care au făcut și fac atâtea gafe în conducerea țării?

Hajdu Dezsi
Miercurea Ciuc, 29 august 1995.

Stimate doamnă
Ilie Serbănescu,

Referitor la articolul „La 2.000 de lei dolarul”, publicat în nr. 30 al revistei „22”, vă referiți la o adaptare din timp la realitățile pieței. Financiar, desigur. Întrebarea este: cum poate fi posibilă o asemenea adaptare atita timp cit politica actualului guvern ține mai mult de trecutul defunctului partid comunist și mai puțin de realitatea imediată, cu atât mai puțin de viitor? Cu cel mai puțin, pe bună dreptate, prim-ministru pe care l-a avut vreodată România, cu un guvern de marionete aflate total la discreția unui președinte care încă nu a înțeles că istoria îl refuză, poporul român nu a simțit niciodată ca acum incapacitatea ergonomică a leului. Toate

ni se trag de la proasta administrare a acestei țări cu un potențial economic mediu. Să ne închipuim cam ce ar putea face o mentalitate de japonez cu ceea ce există aici, cum ar regla acesta toate activitățile, inclusiv cele bancare. Atât și nimic mai mult. Leul românesc a ieșit afară din timp, nu mai reprezintă evaluarea corectă a tuturor activităților prestate de milioanele de sclavi ai unei puteri notorii doar prin incapacitatea de a-și conștientiza eșecul. Dacă lucrurile vor evolua în continuare așa, în cel mult un an dolarul va atinge 3.000 sau poate chiar 4.000 lei. Oare Banca Națională a României nu are nici o vină în toată această tristă și interminabilă poveste?

Marin Ibrim

Domnule Andrei Cornea,

Cu totul întâmplător mi-a căzut în mână revista „22” nr. 35 (289) cu articolul dvs. pe prima pagină. (...)

Sînt mamă, am 42 de ani și doi copii (cl. a IV-a și a V-a). Recent promulgata Lege a învățământului m-a jignit prin acest articol al 9-lea pe care-l comentați. Tot ce mi-a trecut prin minte atunci, mă bucur să aflu, nu mi-a trecut numai mie. Nu sînt, prin urmare, un caz particular, adică patologic, al societății. Buna credință și respectul propriilor opinii mai fac obiectul și altor minți.

M-am format, în anii mei de formare și structurare, cu ferma convingere a obligativității, pentru ființele umane, a menținerii rectitudinii coloanei vertebrale. Cînd m-am hotărît să nasc copiii pe care i-am născut, mi-am dorit să le pot transmite această convingere și să-i pot proteja de duplicitatea lui „a gândi” și „a spune”. Poate că nu era deocînd o reminiscență infantilă a sistemului meu de gândire, mi-am spus, mai ales după 1989, cînd a devenit tot mai evident că duplicitatea este din nou impusă, poate mai acerb. Sinceră să fiu, nu-mi imaginam că se poate face politică cu ortografia, dar iată că nu este așa. Se poate și s-a făcut. Academia Română a votat, împotriva recomandării specialiștilor, o schimbare arbitrară de ortografiere a limbii române, numai din rațiuni politice. Atunci am început să mă îndoiesc de calitatea intelectualilor acestui popor. Evenimentele legate de introducerea obligatorie a religiei în școală m-au făcut să mi se accentueze această îndoială. Bălmăjeala aceea, pe care ați sesizat-o și dvs., legată și de obligativitatea algebrei sau chimiei în instruirea unui copil mi-a produs repulsie. Eu sînt un om obișnuit. Pregătirea mea este suficient de limitată. Nu am cunoștințe cu totul particulare în domeniul filosofiei, a sistemelor de valori, a problemelor etice etc. Doar ceea ce-mi dictează bunul simț. Nu sînt religios și nu am încercat să impun cuiva această atitudine (poate doar în copilărie, bunicii, dar copilăria însăși este o scuză). Sînt însă atît de habotnică, încît să-mi fie greu să

accept impunerea unor credințe copiilor mei. Justificarea economică a introducerii religiei în școală este limpede. Ca și aceea de salarizare de către Ministerul Sănătății a unor preoți angajați de spitale. Importanța care se dă acestui gest (religia în școală) este ilustrată de nivelul elementar la care se creează această obligativitate. Probabil nici legiferatorii nu s-au luat prea în serios și s-au hotărît să se războiască cu vîrsta 6-10 ani. Așa m-a făcut să-mi amintesc de o glumă veche de mai mulți ani despre introducerea învățămîntului politic la grădiniță. Poate vă mai amintii. Din tehnica de predare la această vîrstă făcea parte expresia: „Lenin gîcea, Stalin cîh”. Cam așa ceva și acum, se vede treaba.

Încă o dată, țin să vă mulțumesc personal pentru opinia pe care ați exprimat-o atît de limpede și atît de frumos. Rămîne totuși gustul amar al inutilității ei. (În sensul opacității celor puțernici în fața opiniilor adverse.)

Cu respect, Georgia Zbăganu
medic primar anesteziat
Spitalul Grivița, București, 5 IX 1995

Stimate domnule
Andrei Cornea,

Îmi amintesc cu drag de prelegerile de Istoria Religiei pe care le-ați ținut în anul 1991 la Academia de Artă din București. Spun aceasta pentru că vă plăcea, vizibil, să aveți în față niște conștiințe cit de cit cizelate și dormice de a acumula cit mai multe cunoștințe în acest domeniu. Cu toate acestea, nici nu vă dați seama, probabil, de cerințele interioare ale fiecăruia dintre noi față de exegza veterotestamentară pe care o expuneți la cursuri, acestea avînd nelidoicnic un „caracter neutru, obiectiv, general-uman”. Dar nu asta așteptam cel care vă ascultam (sau cel puțin, autorul acestor rînduri), ci o implicare, dar care lipsen cu desăvîrșire.

De aceea nu m-a surprins deloc, sau aproape deloc poziția dvs. față de art. 9 din Legea învățămîntului, material în care faceți apologia spiritului liberal-democrat, al omului liber cugetător, considerînd obligativitatea studierii religiei în învățămîntul primar „drept violare a libertății de conștiință” — „un scandal” (revista „22” nr.35). Este cel puțin stranie această poziție a unui intelectual care a pledat atît de mult pentru normalitate. Or, aceasta, după opinia mea, nu se poate realiza cu o adunătură de rătăciți confesional, cu atei, cu „agnostic”, cu individualiști convingi, ci doar într-o comunitate de indivizi cu o credință comună într-un Dumnezeu protector, îngăduitor și milostiv. Refuz să cred că societatea consumismului oferă omului o mai îndestulătoare hrană spirituală, mistică și sufletească, decît o țară în care acei „confesionalism desuet” este o „cutumă a locului” și o necesitate existențială, un mod de a fi, o țară care a născut dintotdeauna sfinți gîni naște încă...

Dar să-mi spuneți, Domnule Cornea, cîți sfinți a dat America sau alte societăți neo-protestante, „democratice”, liberale, individualiste, seculare?

Sfinții sînt poate unica mărturie a trecerii noastre duhovnicești pe pămînt. Copiii acestei țări trebuie să parcurgă cursul de religie strămoșească (de-a valma cu deprinderea abecedarului), tocmai pentru a se potîni mai puțin, ulterior, de libertinajul societății de consum, de prozilitismul și obscurantismul neo-protestant — pierzător de suflete tinere — din vacarmul stadiouneilor. Ce ne pot învăța pe noi — creștini dintotdeauna — băieții blonzi cu ochi albaștri și cămăși albe scrobite, care ne

flutură prin fața ochilor volume „evangelizatoare” peștrițe cu un papagal?

Normalitatea interioară a români se manifestă cel mai tulburător și sublim în timpul Sfintei Liturghii, cînd în toate bisericile se murmură: „Să ne iubim unul pe altul, ca într-un gînd să mărturisim...” — toată asistența se sărută sau își dă mina. Ce rost mai are într-o astfel de comuniune „trăirea adevărului în mod personal”?

Vladimir Bulat

Domnule Patapievici,

Am rămas surprins și nelămurit de afirmațiile dvs. referitoare la „jsterile” verbale și „turburările” legionare, care au împiedicat, la timpul lor, luarea unor hotărîri decisive pentru apărarea țării amenințate.

Ignorați că atît Carol, cit și Iorga do-reau să preia conducerea mișcării?

Ignorați că asasinatele în masă ale elitei (vreți, nu vreți) legionare au fost ordonate (sau patronate) de Carol?

„Discursul istoric naționalist, caracteristic legionarilor, a contribuit dramatic, după opinia mea, la incapacitatea țării, în 1940, cînd acest tip de discurs și-a atins apogeul, de a avea un răspuns adecvat la situația de atunci. Am recitat materialele referitoare la discuțiile din Consiliul de Coroană din 27 iunie 1940. A fost 11 la 10 în favoarea acceptării ultimatumului sovietic. Carol II, cu aceeași ocazie, a exclamat: „sînt dezgustat”. (H.-R. Patapievici, *Fragment din dezbaterea „Noroc și nenoroc în istoria românilor”, organizată de TELE 7abc și revista „22”, în data de 31 iulie 1995.*)

Ignorați că, dacă nu ieșeau din lagăr mai devreme, atît Mircea Eliade, cit și Nae Ionescu împărțeau aceeași soartă: mitraliați cu ceilalți '44, la Miercurea Ciuc, sau alți 13 împușcați în închisoarea de la Rimnicu-Sărat, alți 32 în lagărul de la Vaslui, 7 în Spitalul Militar din Brașov etc. etc.

Ignorați că el pretindea de la fiecare ministru de finanțe sute de milioane? E drept că a continuat practica „împămîntenită” la Înalta Poartă...

Ignorați că nu „dezgustul” — pe care îl subliniați — ci deruta lui, probă că în Consiliul de Coroană a convocat, fără să fie membri, pe părintele Moța de la Oraștie, de acum depășit de vîrstă, și pe fratele lui Codreanu, care nu a însemnat nimic în mișcare? De ce? Probabil că să aibă acoperire pentru nerezistență! El știa prea bine că mult trîmbițatul „zid de foc și fier” era un bluff minustru.

Țin să subînțez că în Consiliul de Coroană, Mitropolitul Ardealului, Nicolae Bălan, a avut o atitudine foarte dîră.

Dar mă opresc.

Istoria văzută a rebours are capcana ei. Și...

Rămîn tristat,
al dumneavoastră,

Relu Cioran

Sibiu, 15 august 1995

N.Red.: Această scrisoare a fratelui lui Emil Cioran, dl. Relu Cioran, a fost remisă redacției cu o săptămîină înainte ca ea să fie publicată în „Cotidianul” și s-a comunicat autorului că ea va apărea în „22”. Ne ținem deci această promisiune, cu atît mai mult cu cit cititorii „Cotidianului” nu sînt neapărat și cititorii lui „22”.

Editura Two and two va publica în curînd:

ANDREI CORNEA — Mașina de fabricat fantasmе (articole)
GABRIELA ADAMEȘTEANU — Obsesia politică

(interviuri cu Regele Mihai, Corneliu Coposu, Monica Lovinescu, Virgil Ierunca, Gabriel Liiceanu, Nicolae Manolescu, Emil Constantinescu, Mihnea Berindei, Ioan Petru Culianu, Mălai Călinescu, Virgil Nemoianu, Victor Babeș, Sorin Alexandrescu, Dorin Tudoran, Alexandru Paleologu etc.);

Prețul estimativ al celor două cărți la ora actuală este de 5.000 de lei. Cei care doresc să cumpere de pe acum una din aceste cărți vor beneficia de o reducere din partea editurii. Astfel puteți intra în posesia uneia din aceste cărți achitînd suma de 3.500 lei direct la sediul redacției „22” sau prin poștă. Această sumă nu include contravaloarea taxelor poștale care se vor plăti în momentul primirii cărții. Banii vor fi depuși în contul editurii Two and Two (Viltoare Clavis) nr. 402302096427 Bankcoop, Filiala Piața Română.

O dată cu trimiterea banilor în cont, doriților sînt rugați să expedieze la redacția revistei „22”, pe numele Florin Iacub, chitanța conform căreia banii au fost vărsați în cont, numele și adresa unde să li se expedieze cartea.

ANDREI CORNEA

Naționalism în dublă versiune

În ultimul timp, s-ar părea că diplomația românească se află în ofensivă. Președintele Iliescu, mai întâi, face propunerea de a se negocia o „reconciliere istorică româno-maghiară”, după modelul reconcilierii franco-germane, realizate de generalul De Gaulle și Konrad Adenauer. Apoi tot președintele, dar și dl Adrian Năstase declară că nu se împotrivesc ideii restituirii bunurilor comunitare evreiești, restituire cerută de mai multe organizații evreiești din Israel. Ministrul de Externe, dl Meleşcanu, a declarat, pe de altă parte, la o reuniune OSCE că România ar fi chiar dispusă să rezolve favorabil problema autonomiilor locale, problemă centrală în contenciosul româno-maghiar. Întrebarea care se pune, firește, este ce greutate reală au aceste inițiative, propuneri și promisiuni. Însă amănunțit ele cu adevărat ceva, sau sînt pure exerciții de retorică practicate cu puțin timp înaintea vizitei președintelui Iliescu în Statele Unite?

Inițiativa „reconcilierii istorice” a venit într-un moment cînd negocierile pentru încheierea tratatului româno-maghiar s-au blocat și cînd noua lege a învățămîntului, ce retrage minoritarilor anumite drepturi, formal recunoscute de vechea lege, face extrem de problematică încheierea tratatului într-un timp previzibil. Guvernului român nu-i convine însă să fie acuzat de naționalism, de sovinișm și de lipsă de disponibilitate pentru dialog. Urmînd vechiul model sovietic al „ofensivelor de pace”, președintele și Guvernul lansează propuneri spectaculoase, apelează la nume mari și la concepte generoase, dar vagi. În loc de o listă, fie și minimală de oferte concrete de compromis făcute minorității maghiare, se optează pentru declarații și cuvinte fără acoperire deosebită. În fond, nimic nu ar fi contribuit mai mult la reconcilierea româno-maghiară decît o lege a învățămîntului mai flexibilă în favoarea minorităților. Or, ferma împotrivire, nu numai a președintelui Iliescu și a partidelor majorității, dar și a celor mai multe partide ale Opoziției, la o asemenea lege arată limpede că nu reconcilierea, ci naționalismul este cuvîntul de ordine adevărat în politica românească.

Irealismul, sau, mai exact, caracterul demagogic al recente oferte de restituire a proprietăților comunității evreiești este poate și mai evident. Cum poți crede în aceste bune intenții ale guvernului român atunci cînd, sub presiunea majorității parlamentare, abia s-a votat o lege restrictivă asupra restituirii imobilelor naționalizate? Se va spune că această lege se referă la persoane fizice și nu la persoane juridice. Totuși, atitudinea ostilă a guvernării de la București față de principul restituirii, fie și într-un caz, creează numeroase suspiciuni asupra realei sale disponibilități față de o aplicare a sa în oricare caz. Dar mai e ceva: o eventuală restituire a proprietăților comunității evreiești, ar pune imediat problema restituirii bunurilor confiscate ale comunității germane, dar și ale celei maghiare, mai ales ale celor aparținînd bisericilor reformate din Transilvania. Or, este ridicol să crezi că, o guvernare care susține mai pe față, mai pe ascuns, voința bisericii ortodoxe de a nu restitui bunurile confiscate bisericilor (românești) greco-catolice, să se arate brusc disponibilă să satisfacă cererile bisericilor reformate (maghiare). S-ar putea, desigur, ca, în semn de bunăvoință față de lobby-ul evreiesc american și spre a produce confuzie, statul să restituie cîteva imobile (deținute, eventual, fără titlu de proprietate) comunității evreiești, dar o acțiune de anvergură și cu caracter legal mi se pare, în condițiile actuale, de neîndîdit.

De altminteri, ce valoare pot avea toate aceste declarații și promisiuni conciliatoare, atunci cînd naționalismul-comuniștii își continuă ofensiva cu sprijinul și chiar cu simpatia autorităților? Partidul România Mare a mai obținut cîteva posturi de secretari de stat și unul de prefect. Va accepta acest partid, cunoscut pentru ieșirile sale antisemite, retroce-

darea imobilelor comunității evreiești? De curînd, președintele organizației *B'nai Brit* se declara pe drept cuvînt nemulțumit de răspunsul vag al autorităților române dat scrisorii celor doi *congressmen*-i americani, care evocau posibilitatea antisemitismului în România și criticau încercările de reabilitare a marelui Antonescu. Oare nu tocmai pentru a calma aprehensiunile privitoare la antisemitism unor factori de putere din România se fac promisiuni? Pe de altă parte, PUNR va primi prefectura de Mureș, lucru cu mult mai important în ansamblul relațiilor româno-maghiare decît apelul la personalitățile exemplare ale istoriei europene postbelice. Va încuviința Gh. Funar autonomiile despre care vorbea dl Meleşcanu? Chiar dl Solcanu, vicepreședinte al PDSR, declara că ar susține ca viitoarea lege de organizare a partidelor să interzică formarea de partide pe criterii etnice.

Cineva ar putea spune că toate acestea sînt rezultatul luptei „interne” dintre „lilii” și „porumbei”. Mai plauzibil însă mi se pare că, pur și simplu, acum ca și altădată, guvernămîntul român practic *dublul limbaj*, încercînd să-și asigure cu orice preț supraviețuirea politică și legitimarea, dar neglijînd interesele autentice și pe termen lung ale României.

Cam de la începutul acestui an, discursul naționalist a încetat să mai fie un monopol al partidelor coaliției majoritare. Atît CDR, cit și, în afara acestuia, mai cu seamă PAC, au încercat să ocupe un teren pe care partidele puterii se aflau instalate încă din 1990. (Doar PD și PL93 par să fi rezistat oarecum acestei noi tendințe). Respingerea rezoluției 1201 a Consiliului Europei, izolarea politică a UDMR, acceptarea legii învățămîntului sînt doar cele mai clare semnale ale acestei modificări de atitudine. Probabil că unii dintre liderii acestor partide cred că șansele lor în fața electoratului românesc în 1996 vor crește în acest fel. Calculul greșit, cred eu, căci e puțin probabil că noul naționalism al Opoziției să apară altfel decît tardiv și de circumstanță. Așa după cum convertirea la democrație a lui Ion Iliescu a părut multora falsă, la vremea respectivă, este verosimil ca și unui electorat cu convingeri naționaliste recenta convertire la naționalism a lui Nicolae Manolescu să-și apară neșgură și conjuncturală. Din acest punct de vedere, Gh. Funar, C.V. Tudor și Gh. Dumitrașcu rămîn mult mai credibili decît C. Coposu, N. Manolescu sau E. Constantinescu.

În schimb, dacă această nouă politică a celei mai mari părți a Opoziției nu-i va aduce acesteia, probabil, cîștiguri electorale consistente la viitoarele alegeri, ea a început deja să-i producă pierderi. Mă refer la demisia lui Gabriel Andreescu din Alianța Civică, (al cărui co-fondator și președinte a fost) și, implicit, și din CDR. Or, G. Andreescu protestează tocmai împotriva tendințelor naționaliste recente ale formațiunilor din care el făcea parte.

O mare dilemă a Opoziției pare a fi fost a ști dacă guvernul poate fi bătut și altfel decît cu propriile sale arme, printre care diversitatea naționalistă este una esențială. Destui par să creadă că, vorba lui Henric al IV-lea, *Paris vaut une messe*. Alții există. Rămîn cîteva, precum este și Gabriel Andreescu, dar și subsemnatul, care sînt de părere că o victorie obținută cu mijloacele adversarului rămîne o inutilă risipă de resurse și o vană investiție de speranță. Desigur, scopul justifică mijloacele, dar numai dacă scopul este doar ca anumite persoane să ajungă la putere și altele să o piardă; dar nu și dacă scopul este ca anumite idei să ajungă la putere și să poată guvernă. Alternativa reală nu stă, mi se pare mie, între mijloace și scopuri, ci între a crede în triumful rapid, dar vremelnic al persoanelor, sau în cel lent, dar statornic al ideilor.

MARȚI 5 SEPTEMBRIE

- PDSR aprobă retrocedarea bunurilor comunitare evreiești
Președintele executiv al PDSR, Adrian Năstase, a declarat că partidul său este de acord cu retrocedarea bunurilor comunitare ale evreilor din România (lucru cerut de mai multe ori de cercuri oficiale americane).

- Camera și Senatul resping inițiativa PD
Camera Deputaților și Senatul au respins cererea Partidului Democrat privind organizarea unei dezbateri parlamentare pe tema situației din agricultură. PD și-a motivat inițiativa prin slaba implicare a ROMCEREAL în achiziționarea recoltei de grâu din acest an. Reprezentanții PDSR au respins cererea pe motiv că pe ordinea de zi a acestei sesiuni există mai multe proiecte de lege din domeniul agricol.

MIERCURI 6 SEPTEMBRIE

- Opoziția depune o moțiune simplă în Camera
La Camera Deputaților a fost depusă o moțiune simplă privind criza din agricultură, semnată de 58 de parlamentari aparținînd Opoziției.

- Gheorghe Funar solicită represalii împotriva protestatarilor UDMR
Președintele PUNR, Gheorghe Funar, în calitate de șef de primar al Clujului, a solicitat Inspectoratului școlar să concedieze salarii și să sancționeze elevii care luptă pentru nerespicierea legii, pentru defirmarea României și a națiunii române prin participarea la acțiunile de protest organizate de UDMR împotriva Legii învățămîntului.

- România se pronunță pentru interzicerea experiențelor nucleare
Purtătorul de cuvînt al MAE, Mircea Geană, a declarat că România se pronunță, în principiu, pentru interzicerea totală a experiențelor nucleare, dorind soluționarea definitivă a acestor probleme, prin intermediul unui acord-cadru, general acceptat, care să interzică total experimentele nucleare.

JOI 7 SEPTEMBRIE

- România analizează introducerea autonomiilor locale pentru minorități
Ministrul afacerilor externe, Teodor Meleşcanu, aflat la Viena cu ocazia unei sesiuni ordinare OSCE a declarat că „România și Ungaria vor putea găsi un compromis în problema minorităților”, problema care împiedică semnarea Tratatului de bună vecinătate dintre cele două țări. Meleşcanu a precizat că „una din modalitățile prin care se poate ajunge la un astfel de compromis este introducerea unei autonomii locale și a descentralizării pentru minorități”. Referirea la autonomia locală s-a făcut în contextul prevederilor Constituției și al acceptării Recomandării 1.201.

- PDSR și PUNR au stabilit un pact de neagresiune
Principalele formațiuni de guvernămînt, PDSR și PUNR, au convenit să nu se mai atace reciproc, toate conflictele și nemulțumirile urmînd să fie soluționate prin dialog în întîlniri bilaterale. Ca urmare a acestei înțelegeri, PUNR a obținut postul de prefect al județului Mureș.

- UDMR dorește conlucrarea opoziției
Președintele UDMR, Markó Béla, a prezentat un apel pentru elaborarea unei strategii comune a întregii Opoziții, în perspectiva alegerilor de anul viitor. Liderul maghiarilor din România consideră că atacurile opoziției la adresa UDMR sînt nefondate și motivate de „campania preelectorală” în care s-au angajat toate formațiunile politice.

VINERI 8 SEPTEMBRIE

- Președintele Iliescu afirmă că dorește relații privilegiate cu SUA
Răspunzînd unei scrisori trimise de către co-președinții Comisiei pentru securitate și cooperare în Europa a Congresului SUA, președintele Ion Iliescu a arătat că „relații româno-americane, privilegiate și dinamice, constituie o prioritate a politicii noastre externe”. Iliescu, răspunzînd observațiilor demnitarilor americani, a arătat că „nimeni în România nu neagă rolul extrem de negativ al lui Antonescu în angajarea României în război împotriva Națiunilor Unite și răspunderea sa pentru crimele împotriva evreilor, comise la sfîrșitul anilor '30 și începutul anilor '40”.

- PRM obține un nou post în Guvern
Mitzura Argebezi, membru în Biroul Executiv al PRM a fost numită secretar de stat la Departamentul pentru problemele românilor de pretutindeni, de pe lângă Guvern.

SÎMBĂȚĂ 9 SEPTEMBRIE

- PS va vota moțiunea simplă a CDR
Comitetul executiv al Partidului Socialist a recomandat parlamentarilor acestei formațiuni să voteze moțiunea simplă pe tema situației din agricultură, inițiată de Convenția Democratică. S-a hotărît totodată înființarea unei comisii naționale pentru elaborarea unei strategii proprii a reformei. Conform surselor proprii, PS numără 19.500 de membri.

LUNI 4 SEPTEMBRIE

- România dorește aderarea la CEFTA
La întîlnirea premierilor din țările Asociației de Comerț Liber din Țările Europei Centrale (CEFTA), Nicolae Văcăroiu a declarat că cel mai important obiectiv strategic al României este integrarea în structurile euro-atlantice. CEFTA cuprinde Polonia, Cehia, Slovacia și Ungaria, cărora urmează să li se alature până la sfîrșitul anului și Slovenia. România, care a participat în calitate de invitat la lucrările CEFTA, intenționează la rîndul ei să adere la acest organism de colaborare regională.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

ILIE ȘERBĂNESCU

Gaura din buget un alt subprodus al „redresării industriale“

O ordonanță guvernamentală a venit – exact înaintea sesiunii parlamentare – să rectifice bugetul pe anul în curs. În orice țară intervin, față de prevederile inițiale, schimbări în execuția bugetară, din cauza evoluțiilor economice care nu se suprapun strict celor prognozate. Rectificările în buget au determinări obiective și acest lucru apare și mai evident în cazul acelor economii confruntate cu fenomene inflaționiste, care introduc incertitudini asupra veniturilor și cheltuielilor bugetare și care alterează, în timp, semnificația reală a acestora.

Guvernul anunță însă o severă deviere de la prevederile inițiale, concretizată în apariția în buget a unui deficit suplimentar de circa 1.000 miliarde lei. Această gaură suplimentară apare contrară asigurărilor de până acum ale guvernului cu privire la sănătatea finanțelor publice și la înscrierea deficitului bugetar în limite preconizate și, în principiu, constituie o curiozitate în condițiile „redresării industriale“, de care guvernul nu încetează să vorbească, pe care statisticile oficiale o aduc în atenție și care, în mod normal, ar fi trebuit să diminueze și nu să majoreze deficitul.

Explicațiile guvernului

Să vedem însă ce explicații dă guvernul. Se menționează că sporirea cu 1.000 miliarde lei a deficitului bugetar este la concurența sumei de 300 miliarde lei imputabilă creșterii față de prevederi a cheltuielilor, în timp ce grosul de 700 miliarde lei reprezintă un minus la intrările de venituri în raport cu ceea ce se scontase.

Concret, cheltuielile suplimentare sînt puse, între altele, pe seama sprijinirii agriculturii și exporturilor, precum și pe seama finanțării centralei nucleare de la Cernavodă, iar gaura din capitolul de venituri este trecută de către guvern în contul inflației mai scăzute decît cea prevăzută. În timp ce motivațiile pentru creșterea cheltuielilor sînt plauzibile și, într-un fel, chiar reprezintă mize pentru care să se accepte această creștere, explicația privind nerealizarea veniturilor, mai ales ținînd seama de cuantumul acestei nerealizări, este subțire și nerelevantă.

Efectul de care vorbește guvernul apare, într-adevăr, atunci cînd inflația din execuția bugetară propriu-zisă se dovedește a fi cu mult mai mică decît cea avută în vedere în proiectarea bugetului, precum s-a întîmplat, de pildă, în 1994. Mecanismul este destul de ușor de înțeles: veniturile bugetare care provin din impozite (reprezentînd cote procentuale) scad în cifre absolute din cauza prețurilor de pe piață mai mici decît cele prognozate. În timp ce, dimpotrivă, cheltuielile bugetare sînt derulate în cifrele absolute prevăzute, chiar dacă semnificația lor crește datorită ritmului mai redus al inflației. Dar nu aceasta este situația și în acest an cînd, potrivit cel puțin declarațiilor anterioare, inflația înregistrată în perioada scursă din acest an nu este mult mai scăzută decît cea luată inițial în considerare.

Scadente în blocajul financiar

Așadar, va fi vorba, probabil, în acest an de cu totul altceva. În blocajul financiar – încurcătura de plăți, în lanț, avînd ca nucleu industriile și întreprinderile neviabile, care continuă să producă pe stoc, fără piață – au intervenit scadente. Faptul apare explicabil în condițiile prelungitei politici de rigoare bugetară și monetară convenită cu FMI și prin care s-a obținut relativă stabilizare macroeconomică. Constrîngerile în finanțarea inflaționistă a deficitului bugetar, zgîrcenia emisiunilor monetare, introducerea și apoi menținerea dobînzilor înalte pentru jugularea inflației și păstrarea unei minime încredere în leu au micșorat treptat spațiul de manevră al autorităților în gestionarea blocajului financiar, împiedicîndu-le, îndeosebi, să intervină, în momentele acute de gîtuire, prin injecții bugetare sau monetare – în sistem – pentru fluidizări. Dar, mai ales, s-au accentuat constrîngerile financiare la nivelul întreprinderilor rău plătite.

Pe acest fundal, politica nefericită a guvernului Văcăroiu de a stimula producția industrială înaintea structurării ei a amplificat problemele blocajului prin creșterea producției pe stoc și prin strîngerea corsetului în care se găsește RENEL, placa tur-

nantă a încurcăturii de plăți, care nu mai este în măsură să-și pregătească producția de iarnă, în condițiile masivelor neîncașări de la clienți.

Primul subprodus grav al acestei politici a fost accentuarea deficitului comercial extern, intrucît industriile falimentare consumă serios din importurile de energie și materii prime, dar fără să iasă la export. Prin blocajul financiar, „redresarea industrială“ s-a întors și împotriva bugetului. Gaura suplimentară din buget este al doilea subprodus al „redresării industriale“. Tot mai mulți rău plătici, binecunoscuți ca debitori cronici față de creditorii lor, fie bănci fie furnizori,

au început a nu-și mai achita datoriile nici măcar către bugetul de stat. Aceasta este, de fapt, principala explicație a alimentării sub prevederi a capitolului de venituri al bugetului de stat.

S-ar putea, însă, și ca guvernul să aibă nevoie de a prezenta o situație bugetară mai nefavorabilă chiar decît cea existentă pentru a putea justifica amputarea unor cheltuieli bugetare de aici încolo, cu scopul reorientării fondurilor către destinații considerate prioritare din punct de vedere economic sau politic în momentul actual. Reorientări care, probabil, se numără printre principalele motivații ale rectificării bugetului și care, alături de punerea la dispoziție de fonduri pentru finanțarea unei părți cît mai importante din producția de cereale, vizează să administreze cîteva doze monetare pentru depășirea fazei acute în care a ajuns blocajul financiar, chiar dacă asemenea intervenții nu sînt dintre cele convenite cu FMI, avînd în vedere că nu contribuie la combaterea cauzelor blocajului ci la perpetuarea acestuia. Ce mai conțenează că sînt afectate de realocării de fonduri bugetare cultura, ocrotirea sănătății și alte cheltuieli sociale!

Sir John Hanson va vizita România

În perioada 12-14 septembrie a.e. Sir John Hanson, KCMG*, CBE**, Directorul General al Consiliului Britanic, va efectua prima sa vizită în România. Cu această ocazie el va redeschide Biblioteca Britanică din București (după o pauză de două luni și jumătate destinată computerizării și renovării), inaugurînd totodată programul prelungit de funcționare (10.00-18.00 de luni pînă vineri, iar sîmbăta între 10.00-13.00). Pe agenda de lucru a Directorului General al Consiliului Britanic se află o

întrevedere cu ministrul Învățămîntului, Liviu Mălor, în cursul căreia va fi abordată continuarea colaborării privind reforma învățămîntului, domeniu în care Marea Britanie poate oferi mult României, cit și o întrevedere cu Marcel Dinu, Secretar de Stat în Ministerul Afacerilor Externe, pe teme de cooperare culturală. De asemenea, Sir John Hanson se va deplasa o zi la Cluj-Napoca pentru a lua contact cu proiectele Consiliului Britanic în acest oraș, mai cu seamă cele legate de pregătirea pedagogică a profesorilor de limbă engleză din învățămîntul mediu și universitar.

Consiliul Britanic a fost înființat în 1934 și reprezintă principala instituție britanică consacrată relațiilor culturale internaționale. Activitatea în România a început în anul 1938, fiind întreruptă în timpul războiului; a fost apoi reluată în 1964, Consiliul Britanic funcționînd ca Secția Culturală a Ambasadei Marii Britanii. În iunie 1991, și-a inaugurat propriul sediu în București, în Calea Dorobanților, nr. 14, și ulterior a înființat bibliotecă britanică la Sibiu, Iași, Cluj, Timișoara, următoarea fiind prevăzută a se deschide în curînd la Constanța.

În majoritatea cazurilor Consiliul Britanic din România se bazează pe bugetul propriu, dar există și situații în care primește suport financiar fie din partea Guvernului Britanic (Know-How Fund), fie din partea unor organizații internaționale (ONU/PNUD; UE/PHARE sau Banca Mondială), cu care conlucrează în diferite proiecte.

* Cavalier Comandant al Ordinului Sf. Mihai și Sf. Gheorghe

** Comandant al Imperiului Britanic

Un dușman al singurătății

RADIO TINERAMA
68,7 FM
stereo

Fără anestezie – invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

Drumul către casă – emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei – coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare – realizator Florian Pittig (marți, ora 22.00)
Cîntăreața cheală – lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize – realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)
Turnul de veghe – Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului – realizator, directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)
Căutările model – lumea model, perioade, stiluri, manechine – realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

EXPRESIV

Departamentul Creație & DTP al Companiei EXPRESIV pune la dispoziție următoarele servicii:

- tehnoredactare computerizată (ziare, reviste, cărți);
  - creație grafică;
  - prelucrări imagine;
  - scanări alb-negru și color (reflective și transparente);
  - descompunere culori.
- În cadrul departamentului se pot realiza:
- afișe;
  - pliante;
  - tipizate;
  - etichete;
  - calendare;
  - agende;
  - legitimații
  - postere;
  - fluturași;
  - autocolante;
  - ambalaje;
  - mape;
  - foi cu antet;
  - cărți de vizită.

Calitatea și rapiditatea execuției sînt garantate de echipamente Macintosh PowerPC, Pentium, UMAX Power Look, QMS, Epson.

Relații la telefon: 650.56.73; 650.25.92; 659.75.91; Fax: 312.43.16, sau la sediul firmei EXPRESIV SRL, Bd. Al. I. Cuza 22, sector 1, București.

Codul Penal între preceptele Bisericii și mentalitatea statului laic

A ÎNCEPUT O NOUĂ SESIUNE PARLAMENTARĂ

Parlamentul a început luni, 4 septembrie, o nouă sesiune, ultima înainte de alegerile locale de anul viitor și penultima a actualei legislaturi. Prima zi a fost în întregime consacrată alegerilor Birourilor Permanente, forurile conducătoare ale celor două Camere. La Senat, lui C.V. Tudor i-au trebuit două tururi de scrutin pentru a obține postul de secretar pe care-l deține de la începutul legislaturii. PAC a pierdut postul de chestor în favoarea PDAR deși acesta nu are decât trei senatori. PDSR a câștigat, astfel, încă un vot în Biroul Permanent, știut fiind că dl. Florin Velicu, noul chestor, este un apropiat al președintelui Iliescu și al principalului partid de guvernământ. În sfârșit, PD a cedat PNTCD-ului un loc de secretar. Așadar, Biroul Permanent al Senatului are acum următoarea componență: președinte: Oliviu Gherman; vicepreședinti: Radu Vasile (PNTCD), Ioan Solomon (PDSR), Valer Soian (PUNR), Dan Vasiliu (PD); secretari: Mihai Matețevici (PDSR), Florin Burulană (PNTCD), Kozsokar Gabor (UDMR), C.V. Tudor (Partida Națională); chestori: Constantin Sava (PDSR), Florin Velicu (PDAR).

La Camera Deputaților, surprinzătoare a fost revenirea dlui Ion Rațiu în funcția de vicepreședinte, în ciuda recomandării făcute de președintele PNTCD, Dl. Corneliu Coposu a trimis tuturor deputaților o scrisoare prin care îl recomanda pe Mircea Ciomara pentru vicepreședinția Camerei și pe Sorin Leppa pentru postul de chestor. În ședința grupului parlamentar de luni dimineața, Mircea Ciomara a pierdut în fața lui Ion Rațiu la un singur vot diferență (19-20). În schimb, Ioan Mureșan nu a mai fost confirmat pentru funcția de chestor, care a revenit lui Sorin Leppa. Reprezentantul PDSR a părăsit Biroul în favoarea PL93. Noua componență a Biroului Permanent al Camerei este: președinte: Adrian Năstase; vicepreședinti: Dan Marțian (PDSR), Ion Rațiu (PNTCD), Ioan Gavra (PUNR), Radu Berceanu (PD); secretari: Ovidiu Petrescu (PDSR), Borbely Ladislau (UDMR), Ioan Marinescu (PRM, loc cedat de PDSR) și Raymond Luca (PL93); chestori: Sorin Leppa (PNTCD), Cristian Rădulescu (PD), Dumitru Bălăeț (PSM) și Emil Stoica (PDSR). Noile Birouri Permanente au stabilit apoi ordinea de zi a ședințelor săptămânii. La Camera Deputaților s-a hotărât ca prima dezbatere să fie consacrată modificărilor la Codul Penal, iar la Senat a Legii mediului. Discutarea obiectivelor de neconstituționalitate la legea caselor naționalizate, a fost aminată, probabil până după vizita președintelui Iliescu la Washington. Așa că miercuri, 6 septembrie, deputații s-au adunat în plen, și sub conducerea lui Ioan Gavra, au reluat dezbaterile Codului Penal, resping de Camera Inferioară acum un an. Până la art. 197, referitor la pedepsirea violului, discuțiile nu s-au poticnit mai deloc, deputații aprobând la repezeală câteva articole care ar fi trebuit să întimpeze rezistență măcar din partea Opoziției. Este vorba despre textul art. 168 prin care răspundea, cu rea credință (cum se definește juridic reaua credință?), prin orice mijloc de știri, date sau informații false ori de documente falsificate, dacă acestea aduce atin-

gere siguranței statului (nu siguranței naționale), ori relațiilor internaționale ale României, se pedepsește cu închisoare de la 1 la 5 ani. Cu alte cuvinte, dacă îndrăznești să scrii un articol critic despre politica externă ducându-l la Guvernul Văcăroiu, sau dacă semnalezi încălcarea embargoului de către țara noastră, riști să stai după gratii câțiva ani buni. A fost adoptat, de asemenea, articolul care instituie pedeapsa cu închisoare de la 2 la 7 ani împotriva celor care nu și denunță sotul (soția) sau rudele bătute de săvârșirea unor acțiuni susceptibile de a submina siguranța statului. Deputații au acceptat mărirea pedepsei la închisoare de la 6 luni la 3 ani (în loc de la 3 luni la 2 ani) pentru deschiderea corespondenței sau interceptarea convorbirilor telefonice în alte cazuri decât cele prevăzute de lege.

Întrebată care ar fi cazurile prevăzute de lege, reprezentanța Ministerului Justiției a precizat că este vorba despre cele figurând în Legea siguranței naționale, precum și de deținuți sau de persoane aflate în urmărire penală.

Deputații cer pedepsirea homosexualității

Dezbateri aprinse au provocat însă două teme: violul comis de o femeie asupra unui bărbat și, în răgi, articolul 200, referitor la homosexualitate. Deputații au început prin a se întreba dacă este posibil ca un bărbat să fie violat de o femeie, dar după ce deputatul țărănist, Emil Popescu a argumentat că „erecția poate fi obținută și împotriva voinței bărbatului” (și pentru a nu mai exista nici o îndoială a amintit de un proces în care două turiste au fost judecate pentru violarea unui cioban), plenul (constituit în majoritate zdrobitoare din bărbați) a votat modificarea textului comisiei astfel încât și violul asupra bărbatului să fie pedepsit cu închisoare de la 3 la 10 ani. Perioada de detenție va fi de la 10 la 20 de ani dacă victima nu a împlinit 14 ani.

Faimosul art. 200, referitor la incriminarea homosexualității, a monopolizat dezbaterile Camerei din ziua de joi, 7 septembrie. Majoritatea deputaților țărăniști, peuneriști și pedeseriști, care au luat cu-

vintul, au pledat pentru pedepsirea severă a homosexualilor. Răzvan Dobrescu (PNTCD) a susținut că liberalizarea legislației referitoare la homosexuali ar constitui un nou element de criză morală în societatea românească, iar colegul său de partid, Mircea Ciomara, a avertizat asistența că la Judecata de Apoi nu vom fi chemați numai ca indivizi, ci și ca neam (!).

Reprezentanții PUNR au cerut menținerea art. 200 din Codul Penal ceausist, articol care pedepsește cu închisoare homosexualitatea în orice condiții, iar deputatul PDSR, Ioan Iamandi și-a avertizat colegii că dezincriminarea homosexualității ar crea un precedent periculos, el exprimându-și temerea că Parlamentul va ajunge mai de vreme sau mai târziu, să legalizeze și incestul, pedofilia, zoofilia și necrofilia (!). În final, dl. Iamandi a cerut deputaților să aleagă între Dumnezeu și Consiliul Europei. Toți adepții pedepsirii homosexualilor au invocat scrișoarea prin care conducerea Bisericii Ortodoxe Române protesta față de o eventuală liberalizare a legislației privind homosexualitatea. În schimb, deputații Vasile Lupu (PNTCD), Dan Marțian (PDSR) și George Stancu (PD) s-au pronunțat pentru adoptarea variantei comisiei juridice, potrivit căreia relațiile sexuale între persoane de același sex vor fi pedepsite cu închisoare de la 1 la 5 ani numai dacă sînt săvârșite în public, sau dacă produc scandal public. Ei au invocat dreptul constituțional la protecția vieții intime și au atras atenția că normele juridice nu pot fi identificate cu cele religioase. Această variantă a și fost adoptată de plen, luni 11 septembrie.

Camera Deputaților a respins moțiunea inițiată de CDR

Cu 116 voturi pentru, 155 contra și o abținere, Camera Deputaților a respins marți 12 septembrie moțiunea simplă privind situația din agricultură inițiată de CDR. Moțiunea propunea instituirea unui sistem de creditare a achizițiilor de produse agricole bazat pe garantarea împrumuturilor cu certificate de depozitare, aplicarea corectă a legii privind sprijinul acordat de stat producătorilor agricoli și eliminarea monopolului societăților de stat din sectorul achizițiilor de produse agricole. Primul-ministru și deputații coaliției guvernamentale au negat existența unei crize a grului și au acuzat Opoziția de populism. În replică, reprezentanții acesteia au arătat că Guvernul duce o politică deliberată de falimentare a țărănilor, invocând cu cinism economia de pițig pentru a justifica faptul că producătorii sînt lăsați să se descurce singuri cu recolta de grâu.

RALUCA STROE-BRUMARIU

Licitație de sprijin pentru salvarea lui Mircea Nedelciu

Prieteni! Mircea Nedelciu vă invită să luați parte la licitația de opere de artă, manuscrite și obiecte de colecție, organizată pentru strângerea fondurilor necesare salvării sale.

Lucrările donate pentru licitație pot fi vizionate în expoziția deschisă la Muzeul Literaturii Române, începând cu ziua de joi 14 septembrie 1995, orele 17.

Informații suplimentare la Muzeul Literaturii Române, telefon 650.33.95.

Licitația va avea loc joi 21 septembrie a.c. orele 17 la Muzeul Literaturii Române din

București (B-dul Dacia, nr. 12, sector 1).

Conturile Apeluului Umanitar: BANKCOOP - Filiala Rosetti, București în lei: 40.25.12.70.64.27, în USD: 40.25.12.70.840, în DM: 40.25.12.70.280

EDITURA HUMANITAS

CIORAN

Despre neajunsul de a te fi născut

noastre, născușterea e mai veche și mai puternică decât toți zeii la un loc."

Emil Cioran

EMIL CIORAN Despre neajunsul de a te fi născut

„Născușterea e temelia tuturor lucrurilor, ea creează Totul printr-un act pe care-l repetă în fiecare clipă, ea produce această lume și oricare alta, fiindcă nu încetează să ia drept real ceea ce nu este. Născușterea e gigantică eroare care servește drept suport tuturor adevărilor

FERNAND COMTE Marile figuri ale Bibliei

Marile figuri ale Bibliei oferă o serie de „dosare” despre principalele personaje ale Cărții Sfinte, prezentându-ne modele de gândire, de acțiune, de comunicare, de viață. Umile sau mărețe, exemplare sau scandaloase, personajele descrise sînt toate remarcabile și ieșite din comun. Viața patriarhului Iosif este un roman de aventuri, cea a lui David o adevărată epopee. Povestea Evei dezvăluie trăsăturile cuplului, cea a regelui Solomon strălucirea și riscurile puterii. În plus, cartea de față este o utilă sursă de informații privind lucrările de artă occidentale inspirate din Biblie.

NICOLAS BOUVIER Cronică japoneză

„Căătorul, scrie Nicolas Bouvier, este un nesecat izvor de perplexități. Locul lui e pretutindeni și nicăieri. Trăiește din ciupe furate, din ecouri, din mici atenții, din chilipuri și din fărîmături. Iată-le, aceste fărîmături.” - Sînt tot aștea texte de o limpezime, de o grație fără egal în ziua de azi: acolo unde alții invocă o întreagă bibliotecă pentru a-și da aere de gânditori zen, Bouvier știe să ne dăruiască într-un singur rînd diamantul pur al unei senzații.

LEGEA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI

Ca urmare a aprigelor controverse stîrnite de noua Lege a învățămîntului, atît înainte cît și după promulgarea ei, revista „22” a inițiat o anchetă pe această temă. Am cerut mai multor personalități politice să comenteze obiecțiile aduse de UDMR Legii învățămîntului. Unii dintre interlocutorii noștri au răspuns strict la întrebări, alții au preferat să discute aspecte mai generale legate de această lege. În acest număr publicăm opiniile deputatului PD George Stancov, răspunsul d-nei Eva Gyimesi la intervenția din numărul trecut a d-lui Tudor Dunca și un articol al d-lui Fey László primit la redacție. În numărul viitor vor răspunde d-nii Andrei Marga, Nicolae Manolescu și Dorel Coc.

GEORGE STANCOV (deputat PD) Regiunea Autonomă Maghiară a lăsat rîni și nostalgii

Legea Învățămîntului a fost cel mai promis act reformator după revoluția din decembrie '89. De ce s-a ajuns abia după cinci ani să fie promulgată? Pentru că nu s-a vrut ca școala românească să devină instrumentul cel mai important al schimbării mentalităților. Așa încît, ca o bătălie între două curente și ca o obligație pe care România și-a asumat-o ca țară membră cu drepturi depline în Consiliul Europei, s-a ajuns să se adopte acest proiect de lege a învățămîntului. Este o reușită pentru că, deși nu garantează o adevărată reformă a învățămîntului, se pun totuși bazele acesteia.

Bătălia s-a dat, ca și la adoptarea Constituției, în principal pe problema limbii de predare și a instrucției școlare a minorităților naționale. Ca și atunci, s-a făcut simțit un curent antireformator și marcat de naționalism, îndreptat chiar spre o îngustare a garanțiilor constituționale. Cealaltă tendință a fost a eludării garanțiilor constituționale, parlamentarii UDMR considerind Constituția nedemocratică sub acest aspect. Cui folosește o asemenea luptă între două curente radicale? În nici un caz minorităților. Dar nici pentru majoritate nu e profitabilă o îngustare a posibilităților de educație, de păstrare a tradițiilor minorităților naționale. Nu cred că putem vorbi de energii naționale atunci cînd o parte a populației ar avea îngustată calea spre cultura proprie.

O lege tolerantă

Ceea ce cred, totuși, că a reușit această lege este faptul că a venit în timpîntarea moderată a ambelor curente. Pe de altă parte, legea acoperă nevoia de toleranță între majoritate și minoritate. Prima obligație a unui cetățean român, fie el român de origine, fie de altă etnie, este de a cunoaște limba țării. Nu pot pretinde ca, minoritar fiind, să nu respect limba majoritarului cu care trăiește la un loc. A insulariza etniile pe criteriul învățămîntului în limba maternă, de la grădiniță și pînă la universitate, înseamnă de fapt a face un mare deserviciu fiecărei etnii și fiecărui individ, izolîndu-l de restul lumii în care trăiește. Cred că în subvolul criticilor acerbe făcute de UDMR se găsește tenta unui revizionism cultural, pentru ca apoi să ajungem la un revizionism de frontiere, o nostalgie de tipul regiunilor autonome. Se găsesc aici și interese străine maghiarimii din România, care este folosită pentru ca România să nu fie un loc al stabilității și al încrederii. Aici e o întregă încrengătură de interese, n-are rost să le analizez acum, dar în principal există această zgură a trecu-

tului pe care noi nu reușim să o curățăm din crezurile noastre, mai ales că s-a creat un fel de cult al românismului împotriva tuturor. Cred încă că din marea cultură românească nu pot lipsi gînditorii proveniți din etniile conlocuitoare.

Ca să mă întorc la Legea Învățămîntului, aș aminti vizita recentă a emisarului Consiliului Europei. Concluzia lui a fost că Legea Învățămîntului din România respectă standardele

care a lăsat rîni adînci, dureroase și astăzi, și nostalgii. Ce înseamnă să ai instituții distincte? Nu-ți mai trebuie nimic. Totu-i distinct. Dacă există un asemenea model într-o lume civilizată și acela funcționează, acela funcționează acolo, și nu aici. Trebuie să ținem cont de locul în care ne aflăm și de istoria pe care am trăit-o împreună. În cele din urmă s-a eliminat acel cuvînt care naște interpretări.

Majoritatea românească s-a manifestat cel puțin tolerant, dacă nu cooperant, în privința învățămîntului în limba minorităților. De altfel, românii simpli și onestii nu-și fac probleme că ar fi școli cu predare în limba oricărei minorități. Cei ce-și fac probleme sînt politicienii, de regulă străini de ce gîndește omul simplu și neimplicat de-a dreptul în politică.

1) Mi se pare o obligație nu numai constituțională, ci care ține și de respect pentru ceilalți, o obligație de onoare pînă la urmă, ca istoria românilor și geografia României să fie învățate în limba oficială. Nu vîd care ar fi discriminarea.

2) Cred că s-a gîndit bine, cel puțin în contextul actual, ca învățămîntul superior să fie în limba minorităților numai în domeniile pedagogic și artistic. Pentru că aceste domenii asigură dezvoltarea culturii, a tradițiilor și a instrucției școlare a minorităților. Este exact ce trebuie pentru ca etniile să nu se risipească și să își păstreze structura lor fermă, continuitatea. Nu vîd cui ar folosi dacă în învățămîntul superior

Care dintre principalele obiecții aduse de UDMR Legii Învățămîntului vi se par justificate și care nu? Argumentați răspunsul.

- 1) Istoria românilor și geografia României se predau și se examinează doar în limba română în învățămîntul gimnazial și liceal (art. 120).
- 2) Învățămîntul superior se poate desfășura în limbile minorităților doar în domeniile pedagogic și artistic (art. 123).
- 3) Noua lege exclude posibilitatea reînființării Universității Bolyai din Cluj și a înființării de licee sau universități de stat cu predare în limba maghiară (art. 119).
- 4) Examenele de admitere și concursurile de absolvire se pot susține în limbile minorităților doar la liceele, clasele și specialitățile cu predare în limba acestora, ceea ce școliiază șansele tinerilor minoritari (art. 124).
- 5) Noua lege exclude posibilitatea retrocedării școlilor confesionale maghiare naționalizate în 1948 (art. 166).
- 6) Învățămîntul profesional și post-liceal se desfășoară doar în limba română (art. 122).

europene. Nu cred că e nevoie să ne spună cineva de acolo că legea respectă sau nu standardele. Trebuie ca noi să vedem dacă ea este funcțională. Și cred că legea este în ton cu vremurile pe care le trăim. Am avut o intervenție în Parlament în timpul dezbaterii legii în Camerele reunite. Era acolo un cuvînt pe care l-am considerat în plus și oarecum născător de confuzii, și anume posibilitatea înființării unor instituții școlare distincte; acest cuvînt mi s-a părut primejdios, pentru că el putea constitui un precedent în invocarea altor tipuri de instituții distincte. Am trăit momentul în care se încerca foarte aprig înființarea unor judecătoria distincte, a unor tribunale distincte, a unor curți de apel distincte într-o anumită zonă distinctă. Regiunea Autonomă Maghiară a fost un punct distinct pe harta României,

de pildă, predarea s-ar face în limba minoritarilor. Un inginer ungar care ar învăța într-o facultate în limba maghiară și care ar respinge limba oficială, unde anume ar putea trăi în România? Poate că ar putea comunica într-o structură organizată administrativ pe criterii etnice. Pe de altă parte, statul român avansează niște fonduri pentru învățămîntul de stat, fie că e cu predare în limba oficială, fie în limba maghiară. Bugetul național este îndestul nu numai din buzunarul minoritarilor, ci și din cel al majoritarilor.

4) Examenul de admitere este la o instituție școlară a statului român, deci e normal să fie susținut în limba oficială. Nu pentru ca majoritatea să controleze minoritatea, ci pentru ca obligația de a cunoaște profunde limba statului în care trăiești să nu fie o literă moartă a Constituției.

La urma urmei, nu acesta e pericolul pentru minoritari. Pericolul ar fi dacă li s-ar refuza învățarea limbii materne la orice grad, dacă li s-ar interzice exprimarea în public în limba maternă, dacă nu li s-ar asigura în relația cu instituțiile statului român folosirea limbii materne, dacă ar avea restricții care să anuleze practic utilitatea folosirii ei. Un asemenea pericol nu a existat în România și nici nu există. Nu prea sînt unguri româniizați. Dar în Ungaria găsim foarte mulți români maghiarizați. Nu vreau să dau vina pe cineva de acolo. Vreau doar să spun că noi sîntem mai toleranți decît ei, cel puțin sub acest aspect. De ce să facem din copiii noștri tabere pro sau anti-maghiare? De ce să-i separăm prin instituțiile școlare? Cui folosește? Folosește ideea de integrare europeană, de conviețuire democratică, tolerantă? Am discutat cu un șofer maghiar din Oradea. L-am întrebat ce părere are despre cerința UDMR de a se învăța la toate gradele în limba maternă. Mi-a răspuns: „Păi știți sînt anormali. Dar ei pe noi nu ne întrebă? Eu cum aș mai putea vorbi cu dumnea-voastră dacă nu aș ști o boabă românește? Eu trăiesc aici, în România, trebuie să cunosc limba țării.”

Depinde cum înțelegem să aplicăm legea: nu ca o lege a răfuieiilor, ci o lege a înțelegerii între copiii noștri.

5) Revoluția din decembrie '89 a promis, între altele, garantarea proprietății. Cred că nu prin Legea Învățămîntului trebuia rezolvată problema proprietății imobiliare de orice fel, ci prin legi speciale, de exemplu legea caselor naționalizate, dacă ea ar fi fost autentic democratică. E o chestiune care trebuie avută în vedere, într-o lege care să aibă ca scop reparația, dar nu predarea unui imobil unei categorii, în detrimentul celorlalte. Este nevoie de toleranță și în acest domeniu, pentru că în multe cazuri s-a schimbat destinația acestor imobile. Trebuie să vedem care sînt nevoile generate de aplicarea acestei legi, nevoile de spații școlare etc. Practica ne va obliga la luarea unor măsuri. Ori, cum, nu se poate pune problema unei discriminări, pentru că nu numai maghiarilor nu li s-a restituit proprietățile confiscate. Din păcate, nu s-au restituit nici banalele locuințe luate cu jupca în aceiași ani.

Riscul separării pe criterii etnice: totalitarismul

Principala critică pe care o am de făcut acestei legi este întîrzierea cu care a apărut. Mă tem și de o proastă aplicarea a ei, pentru că este cam stufoasă - de altfel această critică a fost făcută chiar de ministrul Învățămîntului, Liviu Major - și trebuie acum specialiști care să o așeze în norme explicative.

Pentru că am vorbit de standarde, trebuie să ținem cont de faptul că sîntem la începuturile democratizării societății românești. Noi, majoritarii, avem altele lipsuri, altele discriminări noi între noi, încît cred că, pe măsura rezolvării problemelor generale ale României, se va rezolva și problema ridicării nivelului de cultură și civilizație, în așa fel încît ideea discriminării să lipească din mentalitatea românească.

ÎN DEZBATERE

II

Cred că aici un rol important l-ar avea minoritarii. În afară de ofertele declarative, am găsit prea puține oferte la minoritarii maghiari. Poate au prea multe de revendicat. Dar ce ne oferă pentru toleranța autentică, pentru democrația autentică? O lungă stare de lamentare, o întreagă suită de punere în scenă a unor așa-zise nesupuneri civice - în ce context și cu ce folos? Pentru că, în afară de tulburarea pe care o trăim și căreia îi zicem tranziție, n-am reuși altceva. Poate doar să blocăm aplicarea legii, ceea ce ar fi în detrimentul începutului reformei învățământului în România.

Într-o discuție mai veche, când vorbeam despre Basarabia și eram bucuroși că acolo limba oficială este limba română, eram tare mândru că românii de acolo au câștigat dreptul de a folosi limba maternă în propria țară. Acest drept nu și l-au pierdut niciodată maghiarii din România. Mă întreb cit de european și de democratic poate fi un partid pe criterii etnice, de tipul UDMR, dacă asta e tema principală a politicii lui.

Să ne imaginăm care ar fi efectul adoptării proiectului de lege promovat de UDMR. Ar folosi ideii de înțelegere între oameni? Ar folosi ideii de integrare europeană, de fluidizare a granițelor, de care s-a tot vorbit? Ar folosi generațiilor viitoare ale etniei maghiare înstrăinarea tot mai accentuată? Mi se pare că la ora actuală, cel puțin în acest domeniu, UDMR a alunecat spre un anumit tip de trecut, nu numai dect revizionist, ci de-a dreptul totalitar. Separația pe criterii rasiale a fost una din armele pe care le-au folosit statele totalitare. Nu mai discut purificarea pe criterii etnice, care ar putea avea la bază un asemenea tip de segregare culturală. Rămâne o singură întrebare: credem cu adevărat în ideea de toleranță?

ÉVA GYÍMESI (UDMR Cluj) Ar fi bine ca minoritatea maghiară să nu fie „chiriașul“ unei universități

Citind opinia d-lui deputat PNȚCD Tudor Dunca privind învățarea istoriei și geografiei României - și mă bucur că și d-și folosește acest termen, mai adecvat realității pluralismului etnic -, aș dori să mai menționez câteva aspecte în legătură cu limba de predare a acestor discipline.

Nu cred că este bună obligativitatea însușirii acestor materii exclusiv în limba statului. Dragostea pentru patrie nu se poate „cștiga“ prin astfel de restricții. Și - ca să răspund și la întrebarea privind manualele de istorie - dacă acest lucru ar depinde de mine, eu aș scoate acest material din planul de învățământ până când istoricii români și maghiari nu ar clarifica punctele contradictorii cu privire la interpretarea faptelor istorice... Acum am exagerat, dar voiam să arăt că cea mai dăunătoare materie care afectează relațiile interetnice este istoria hiperideologizată. Este o sarcină urgentă rescrierea istoriei fiecăruia dintre popoare, fiindcă este vorba de o istorie comună. Până atunci, poate, ar fi bine ca în manualele noi, depolitizate, să se arate acele opinii diferite, uneori contradictorii, în care

istoricii încă nu au ajuns la un numitor comun, recunoscându-se și faptul că istoriografia (ca de altfel și celelalte discipline umaniste) nu este domeniul cunoștințelor absolut certe.

Și acum să trecem la problema învățământului superior. Mi-a plăcut părerea deosebit de tolerantă a d-lui deputat, dar cred că temerile față de unele „aspecte negative“ ale separării instituțiilor de învățământ superior nu sînt justificate. Oamenii de știință, profesorii și studenții vor avea tot interesul să-și „măsoare“ calitățile și performanțele profesionale în forurile comune ale științelor: conferințe, reviste, simpozioane, cercuri științifice studențești etc. În lipsa unor astfel de foruri, uneori internaționale, în care trebuie să ieșim din limitele limbii materne, nici nu se poate vorbi de viață universitară modernă. Dar ar fi bine ca minoritatea maghiară să nu fie „chiriașul“ unei universități în care totul - în afara cursurilor - se desfășoară în limba majoritară.

Este evident că universități în limba maternă (finanțate din buget, și nu particulare) nu s-ar putea înființa pentru toate minoritățile din țară. Asta ar fi nu numai imposibil, ci ar duce la niște situații lipsite de echitate. Care ar putea să fie criteriile obiective și juste pentru a lua decizii juste și justificate în această problemă?

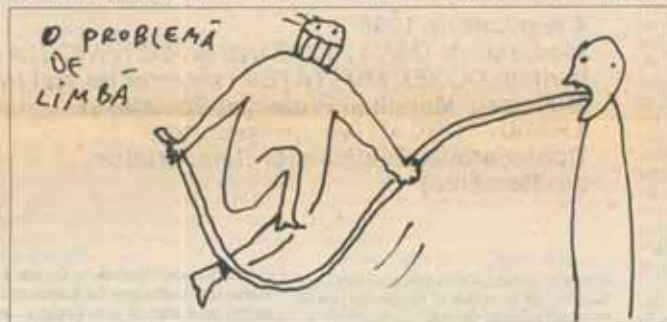
Cred că un calcul ne poate ajuta. Dacă luăm în considerare numărul total al studenților înscriși la toate uni-

versitățile din țară, respectiv proporția unei minorități în populația întregii țări, se poate calcula care ar fi numărul studenților aparținând minorității respective, dacă n-ar acționa și alți factori, care în realitate pot diminua acest număr. Astfel, de exemplu, conform datelor publicate în Anuarul Statistic al României (1991), în anul universitar 1990/1991 numărul total pe țară al studenților (scăzînd numărul celor din străinătate) era de 184.171. Proporția de 7,2% (proporția maghiarilor din populația totală) ar însemna 13.260 de studenți. Întrucît acest număr este suficient pentru o instituție de învățământ superior (există în țară universități de stat care funcționează cu un număr mai mic de studenți), de ce n-ar putea funcționa aceasta în limba maternă? Acest criteriu arată, că, în asemenea situații contribuția minorității naționale respective la partea alocată învățământului superior din buget este suficientă pentru a întreține o universitate. Întrebarea este deci următoarea: dacă-i așa, de ce n-ar putea beneficia minoritatea respectivă, pentru banii ei de fapt, de o universitate funcționînd în limba ei? Aceasta ar constitui o instituție organizată nu pe criterii etnice, ci pe criterii de limbă. După părerea mea, oricine ar fi îndreptățit să se înscrie dacă optează pentru limba de predare maghiară.

Retrocedarea școlilor confessionale maghiare ne-ar putea ajuta să rezolvăm anumite probleme. Acest drept ține de fapt de drepturile universale ale omului. Constituția României garantează și ea dreptul fiecăruia la avuturi particulare. Aceste avuturi de care vorbesc, terenuri, clădiri, biblioteci, arhive etc., unele posedate de bisericile noastre de mai multe secole, au fost confiscate ilegal de către puterea comunistă, iar această lege, în loc să ajute la remedierea juridică, prelungește o situație nedreaptă.

(Substituirile aparțin redacției)

Anchora realizată de
OANA ARMEANU

FEY LÁSZLÓ

O cale practicabilă: satisfacerea unor doleanțe firești

Se afirmă des că revendicările UDMR sînt inacceptabile pentru români. Ar trebui să se spună mai precis că unele pretenții formulate de unii reprezentanți ai UDMR sînt inacceptabile pentru unii (mulți, foarte mulți, cei mai mulți) români, sau sînt cel puțin discutabile. Dar oare toate dezideratele minorităților sînt de asemenea natură? Nu sînt între ele unele care ar putea fi acceptate fără a periclita unitatea, independența și suveranitatea statului român? Să dăm câteva exemple.

Ce interese ar fi lezate dacă la intrarea în Cluj, pe lângă denumirea oficială, am putea citi și numele Kolozsvár și Klausenburg? Denumirea germană nu este motivată de prezența însemnată a acestei etnie, ci prin tradiție și ar fi un gest frumos către vizitatorii străini și nu ne-ar costa nimic. La fel: Sighișoara, Schässburg, Segesvár.

Pe care om normal l-ar irita, dacă pe o firmă ar fi scris: Farmacie, Gyógyszertár, Apotheke?

De ce se interzice copiilor minoritari să învețe geografia patriei în limba lor maternă? Cine crede că se poate educa sentimental patriotic și de loialitate pentru țara despre care elevul nu are voie să vorbească în limba sa? Nu-și dau seama cei respon-

sabili că această măsură duce inevitabil la înstrăinarea afectivă? Cui folosește aceasta? Se obiectează că, învățînd în altă limbă, s-ar slăbi denumirile geografice. Dar cine se supără cînd spunem Londra, Viena, Budapesta, Seghedin, Debrețin? Desigur, copiii ar învăța și denumirile oficiale.

De ce nu se permite copiilor minoritari să învețe o meserie în limba lor maternă? La școlile profesionale se duc în general copii mai slabi la învățatură, pentru ei este greu să ia notițe și să răspundă într-o limbă pe care nu o posedă la perfecție. Unii argumentează că învățînd în limba maternă ei nu s-ar descurca la locul de muncă într-un mediu lingvistic românesc. Experiența nu confirmă această ipoteză, dar chiar dacă s-ar ivi îndoiele în această privință, omul trebuie lăsat să decidă cum crede că îi este mai bine. Să scăpăm odată de paternalismul dictatorial, ca cei de sus să ne impună „binele“ împotriva voinței noastre. Dacă părinții se conving că este mai avantajos să-și dea copiii la o școală românească, așa vor face.

Se reproșează copiilor din Secuime că nu-și însușesc bine limba română. În această privință o mare parte de vină o poartă metoda de predare gre-

șită: începînd din clasa a V-a, copiii minoritari învață limba și literatura română după programele și manualele alcătuite pentru elevii români, deși acestea nu sînt pe măsura nivelului lor de cunoștințe. Astfel se încalcă două principii de bază ale didacticii: principiul gradăției și al accesibilității.

Am enumerat doar câteva probleme care ar putea fi rezolvate fără nici o dificultate. Dar puterea actuală nu dă dovadă de înțelegere și bunăvoință nici în cele mai simple cazuri, nu vrea să atenueze tensiunile interetnice, dimpotrivă, toarnă gaz peste foc cu diferite măsuri restrictive și provocatoare. Prin această atitudine ea oferă un argument serios acelor lideri minoritari care solicită autonomie. Ei spun conașionalilor lor: „Puterea refuză toate cererile noastre, nu avem ce aștepta de la ea. Singura soluție pentru noi este autonomia, să decidem singuri în problemele care ne privesc.“

Dacă puterea ar satisface unele doleanțe firești și deloc exagerate ale minorităților naționale, s-ar întări poziția aripilor moderate din UDMR și s-ar reduce popularitatea celei radicale și a elementelor extremiste. Dimpotrivă: neascordarea unor drepturi elementare provoacă frustrări în rîndul minorității maghiare, cu cît nemulțumirea este mai mare, cu atît devin mai radicale pretențiile de autonomie.

Politica actualiei puteri nu servește nici integrarea minorităților naționale în viața economică-socială a țării, nici integrarea României în structurile euro-atlantice, deci este o politică profund nepatriotică, în ciuda lozincilor patriotarde.

Oana Armeanu

Reforma sistemului de pensii

Radu Nicolau

Radu Nicolau: *Sînt convins că subiectul cu care deschidem ciclul de emisiuni din această săptămînă interesează pe foarte multă lume pentru că, la o socoteală aproximativă, el ariza cam 5 milioane de pensionari și 6 milioane de angajați. Este vorba despre noul sistem de pensii. În ora actuală, Ministerul Muncii și Protecției Sociale este în curs de a defini o lege care să îmbunătățească legea pe care o avem astăzi în domeniul asigurărilor sociale și pensiilor. În acest moment, categoria socială care suportă cel mai greu tranziția și care, din păcate, are cele mai puține mijloace de a găsi soluții este cea a pensionarilor. Știm că pentru foarte mulți dintre dumneavoastră acest subiect este nu numai unul de interes, ci mai ales unul care doare. În emisiunea de astăzi o să pornim de la un studiu publicat în Revista "22".*

Oana Armeanu: *Acest studiu, realizat de un colectiv al Universității Central-Europene cu sediul la Praga și publicat într-un supliment al Revistei "22", se referă la reforma sistemelor de pensii în țările din Europa Centrală și de Est și C.S.I. El continuă seria de suplimente publicate de noi care au abordat aspecte specifice ale tranziției din țările foste comuniste: de la mișcărilor sindicale, a băncilor ș.a.m.d. Aceste preocupări vin nu numai din faptul se referă la probleme acute ale tranziției, ci și din dorința de a prezenta comparativ evoluția unor țări aflate în situații similare. Dacă, de multe ori cînd dăm exemplul Germaniei, Franței sau Statelor Unite, se spune pe drept cuvînt că situația lor nu se potrivește cu a noastră, am încercat să vedem cum stau lucrurile la vecinii noștri. Și, dacă stau mai bine, cum se explică acest lucru? Ce modele au urmat, ce soluții au găsit?*

R.N.: *Cred că ar trebui să plec de la o întrebare de bun simț: de ce trebuie să reformăm sistemul pensiilor? Că pensionarii suportă greu tranziția, că pensii sînt mici, asta o știe toată lumea. Care sînt însă cauzele care determină această situație?*

Dorel Mustăța: *Este adevărat că pensionarii suportă o bună parte din costurile tranziției. Însă, alături de pensionari, sînt și alte categorii afectate: șomerii, tineretul etc. Sigur, pensionarii au o situație specifică, în sensul că libertatea lor de mișcare, de revenire pe piața muncii e condiționată de, în primul rînd, de vîrstă și de capacitatea de muncă pe care o au. Pe de altă parte, fenomenele generale afectează și statutul pensionarului. Nu numai în țara noastră se pune această problemă – se sublinia aici interesul pe care trebuie să-l avem față de evoluțiile din țările vecine – dar nu pot omite faptul că există o dezbateră în legătură cu problematica asigurărilor sociale și pensiilor și la nivelul societăților cu o economie de piață avansată. Țările din jurul nostru, care se confruntă în general cu probleme similare României, au abordat diferit aceste lucruri, în funcție de situația concretă a fiecăreia.*

R.N.: *Atunci cînd trebuie să rezolvăm o problemă, înseamnă de obicei că ne aflăm într-o situație de criză. Putem să vorbim la ora actuală de o criză a sistemului de pensii din România?*

D.M.: *N-aș spune că putem vorbi de o criză reală a sistemului de pensii, așa spune însă că necesitatea reformei în domeniul asigurărilor sociale și pensiilor decurge în primul rînd din cerințele generale ale reformei în economie și societatea românească. Nu se poate construi o economie de piață bazată pe o legislație de asigurări sociale care se întemeiază pe principiile economiei centralizate. Reforma asigurărilor sociale și pensiilor face parte integrantă din reforma economiei și societății românești. Întîrzierea în adoptarea unor măsuri în aceste domenii poate însă duce la criza sistemului de asigurări sociale și pensii.*

O.A.: *Înainte de a trece la discutarea proiectului de lege ce urmează să fie supus aprobării Guvernului, haideți să trecem repede în revistă principalele deficiențe ale actualului sistem de pensii. Dacă vreți, domnule Turcan, să ne spu-*

răm război mondial, guvernele și mai recent unele organizații internaționale recurg la formularea unor asemenea documente atunci cînd este vorba de probleme de o deosebită complexitate, care privesc întreaga societate, indiferent de nuanțe politice, de vîrstă sau de alte considerente. Cartea Albă a asigurărilor sociale și pensiilor în România a presupus ea însăși un efort major. Între momentul elaborării Cărții Albe, care a fost destinată tocmai unei dezbateri publice largi, formulării unor critici, unor sugestii și logea însăși, a trebuit în mod necesar să se lase un termen rezonabil pentru a culege asemenea observații și sugestii. În momentul de față există un proiect de lege care sperăm că va fi discutat în următoarele săptămîni de Guvern și transmis Parlamentului.

R.N.: *De ce s-a ajuns ca la ora actuală să se vorbească de o criză a sistemelor de pensii?*

4 septembrie 1995

Moderatori: OANA ARMEANU și RADU NICOLAU
Invitați: DOREL MUSTĂȚEA (secretar de stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale) și TRAIAN TURCAN (vicepreședintele Confederației Sindicatelor Democratice din România)

neți, din punctul de vedere al sindicalistului, de ce actualul sistem de pensii nu mai merge în formula de astăzi?

Traian Turcan: *Dacă dl. secretar de stat s-a eschivat puțin de la a răspunde direct dacă sîntem sau nu într-o criză a asigurărilor sociale, eu consider că, într-adevăr, sîntem într-o perioadă de criză. Cartea Albă pentru reforma asigurărilor sociale și pensiilor, publicată în 1993 de Ministerul Muncii și Protecției Sociale, se referă în cea mai mare parte la pensii. Această problemă atît de importantă pentru cele 5 milioane de pensionari trebuia dezbătută din punct de vedere legislativ cu mult timp înainte.*

R.N.: *Noi am mai făcut emisiuni în care am discutat și despre vîrstă de pensionare și despre diversele legi care au apărut pe parcurs, și am constatat că există o divergență de opinii specifică românilor.*

T.T.: *Necazul cu această Carte Albă care, din punct de vedere teoretic, este acceptabilă este că, de fapt, nu s-a trecut la materializarea celor cuprinse în ea. Au trecut deja cinci ani, anul '96 va fi un an electoral.*

O.A.: *Domnule Mustăța, de ce s-a ajuns atît de tîrziu la materializarea principiilor din Cartea Albă?*

D.M.: *Ar fi fost de dorit, din multe puncte de vedere, ca o nouă legislație a asigurărilor sociale și pensiilor să fie deja în funcțiune. Nu s-a realizat acest lucru pentru că, reprezentînd o lege extrem de complexă, trebuie luată cu toată atenția și trebuie căutat, pe cit posibil, un larg consens social în această privință. Aceasta este și rațiunea pentru care s-a elaborat Cartea Albă. După cel de-al doilea*

D.M.: *Dacă vorbim în termeni strict financiari, sîntem în prezența unei crize, însă sînt și alte aspecte de care trebuie să ținem cont. Actualul sistem de pensii din România se bazează în linii generale pe principiile fundamentale care trebuie să caracterizeze un sistem de pensii: reglementarea prin lege a unei anumite vîrste de pensionare, luarea în considerare a activității desfășurate, a vechimii în muncă, cîștigurile realizate etc. Deși în linii generale se respectă aceste criterii, au intervenit unele deformări și deficiențe care necesită corecții.*

De la pensia „dată” la pensia muncită

R.N.: *Cred că foarte puțină lume este conștientă la ora actuală despre cum se formează bugetul pensiilor. De unde vin de fapt banii din care se primesc pensiile?*

D.M.: *Formarea bugetului este poate chestiunea cea mai importantă care caracterizează sistemul de pensii, pentru că determină volumul fondurilor care se acumulează sub o formă sau alta în societate și care pot fi redistribuite pensionarilor. În momentul de față, bugetul asigurărilor sociale se constituie prin contribuțiile pe care le plătesc agenții economici, ca parte a costurilor de producție și, în final, a prețurilor de desfacere ale produselor realizate.*

R.N.: *Mai pe înțelesul tuturor, cei care muncesc contribuie direct din beneficiile muncii lor la formarea acestui buget.*

T.T.: *În cei 45 de ani de comunism s-a lăsat impresia că pensia și se dă de undeva, de la stat. Această impresie s-a păstrat și în ultimii cinci ani, că pensia și se dă, și că oamenii activi susțin pensionarii. Este o percepție deformată și extrem de periculoasă, dar timpul nu-mi permite să insist. Problema este că, dacă tinerii mai au o șansă – de timp – să mai aștepte, dacă oamenii de mijloc, pînă la 40 de ani, mai au și ei timp să aștepte această reformă, pensionarul însă ce să mai aștepte? Un pensionar necăjit, care a tras din greu 30 de ani, nu mai are nici o șansă.*

R.N.: *Problema era, de fapt, cine finanțează pensiile.*

T.T.: *Tot el, pensionarul, și-a finanțat, din munca lui, propria pensie.*

D.M.: *Trebuie să vă dau dreptate, domnule Turcan, că timp de 45 de ani s-a acreditat cu bună știință ideea că statul este cel care ar plăti pensiile, idee falsă în esență ei. Este una din materializările dependenței cetățeanului față de statul atotputernic. În realitate, și în trecut, și în prezent, sursa de finanțare a pensiilor și a altor prestații de asigurări sociale a fost întotdeauna munca omului. O parte din salariu este reținută de agentul economic și virată în fondurile asigurărilor sociale, reprezentînd contribuția de asigurări sociale. În prezent contribuția de asigurări sociale este de 25%. Venitul salarial al omului ar trebui să fie în mod corespunzător cu 25% mai mare, și fiecare cetățean, în temeiul legii, să-și plătească obligațiile față de asigurările sociale, pentru a putea beneficia de prestațiile de asigurări sociale. Este una din deficiențele majore ale actualului sistem, pe care noua lege își propune să o corecteze. Una din măsurile prevăzute este tocmai o altă soluție cu privire la plata contribuțiilor de asigurări sociale.*

R.N.: *Deci aceasta este destinația CAS-ului. Cred că lumea ar trebui să știe, în special pensionarii care se plîng că le întîrzie pensiile, că întîrzierile se datorează celor care nu și plătesc la timp CAS-ul. Din niște date aproximative pe care ni le-a dat dl. Mustăța, reiese că datorile celei mai mari la plata CAS-ului sînt în sistemul de stat. Regia Autonomă a Huilei are aprox. 110 miliarde lei datorie, două regionale ale CFR-ului – 27 de miliarde, Roman – Brașov – 44 miliarde, Tractorul-Brașov – 27 miliarde, Siderex-Galați – 67 miliarde, Combinatul de la Hunedoara – 35 miliarde... Sînt niște cifre extraordinare de mari. Acești bani lipsesc din bugetul cu care dvs. plătiți pensiile lunare?*

D.M.: *Da, și acest lucru creează foarte mari probleme realizării fondurilor de asigurări sociale și plății normale a pensiilor. Neplata CAS-ului, pe lîngă că afectează bugetul asigurărilor sociale, afectează nemijlocit și pe cei în contul cărora se plătește obligația de asigurări sociale, viitorii pensionari. Este și o datorie morală. Dacă Regia Autonomă a Huilei nu plătește contribuțiile de asigurări sociale, în mod logic trebuie să tragem concluzia că nu și asumă nici un fel de responsabilitate morală față de numărul mare de pensionari care vin din rîndul*

minerilor. Dacă luăm în discuție numai unitățile pe care le-ați citat dvs., veți vedea că ele sînt și printre cele mai mari „furnizoare” de pensionari.

Pericolul egalizării pensiilor

R.N.: Dar și beneficiare de subvenții de la Guvern.

D.M.: Chestiunea subvențiilor trebuie să o abordăm distinct. Într-adevăr, în domeniul mineritului, există unele subvenții care se acordă de la buget. Dar noi avem unități care nu sînt legate nemijlocit de subvenții și care nu-și plătesc contribuțiile de asigurări sociale. S-a făcut multă discuție în legătură cu faptul că bugetul asigurărilor sociale are excedente și că, din anumite considerente oculte, excedentele respective nu sînt utilizate pentru plata de prestații mai mari ș.a.m.d. În momentul de față, bugetul asigurărilor sociale este un buget deficitar. La mijlocul acestui an, plățile pentru pensii au reprezentat mai mult cu oca. 150 miliarde de lei față de nivelul încasărilor din aceeași perioadă. Deocamdată, aceste diferențe au putut fi acoperite pe seama acelor excedente despre care s-a vorbit, deci a unor acumulări din anii anteriori, care, însă, sînt extrem de limitate. În momentul de față, rezervele noastre sînt suficiente pentru plata pensiilor pe o lună.

T.T.: Mă simt obligat să-l contrazic cu date concrete pe dl. secretar de stat. În 1993, cînd s-a încheiat anul bugetar, era un excedent bugetar numai la fondul pentru șomaj, care este o bucată din bugetul asigurărilor sociale, de 990 miliarde lei. Ministerul Finanțelor, prin înțelegere cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, a mutat acest excedent la Banca Națională, cu o dobîndă de 15%, cînd în '93 se practicau dobînzile de 70-80%, chiar 90%. De ce s-a ajuns de la un excedent așa de mare, care atunci reprezenta în jur de 10-11% din bugetul total al țării, la un deficit?

O altă problemă. Am avut pînă în '89 o lege a pensionării bună, rea, dar era. În ultimii cinci ani, această lege, în loc să se îmbunătățească, s-a înrăutățit. De ce? În primul rînd prin egalizarea pensiilor. Dacă înainte raportul între pensia minimă și cea maximă era 1/5, acum s-a ajuns la o egalizare periculoasă și nedreaptă. Nu se poate să fim toți egali, am fost egali altădată. Nu este echitabil, nu este moral ca un profesor universitar să aibă aceeași pensie ca un portar.

O.A.: Inechitatea pornește de fapt de la inechitatea salariilor. Un profesor universitar, sau un medic are un salariu cit un muncitor.

T.T.: Prin cele 27-28 de îndexări cu care Guvernul se laudă s-a stricat sistemul vechi, în care exista cit de cit o repartitie pe criterii de moralitate, de justiție etc. Acum s-a stricat și asta. Noua lege va îndrepta lucrurile?

O.A.: V-aș propune să discutăm mai concret lucrurile. Să luăm, de pildă, vîrsta de pensionare. Noul proiect prevede mărirea vîrstei de pensionare la 65 de ani pentru bărbați și 62 de ani pentru femei. Să vedem de ce a fost necesară o asemenea măsură. Cînd cred că acest lucru interesează pe multă lume.

D.M.: Aprecierile pe care le formulează dl. Turcan sînt pornite de la unele informații eronate, luate din ziare. Cred că dl. Turcan știe că fondul de șomaj este complet diferit de fondul de asigurări sociale din care se plătesc pensiile. Cred, de asemenea, că știe că stringerea prin Banca Națională a fondurilor de șomaj este o prevedere a legislației privind șomajul. Că dobînzile care s-au plătit pentru fondul de șomaj sînt dobînzile pieței. Măsurile de protecție care au putut fi asigurate prin nivelul dobînzii în această perioadă conservă și păstrează acest excedent de 900 miliarde. De ce este un excedent mare la șomaj se poate discuta,

dar cred că este altă problemă. În ce privește asigurările sociale de stat, excedentul înregistrat la finele anului 1994 a fost de ordinul a 350 miliarde, ceea ce e echivalent cu suma necesară pentru plata pensiilor pe o lună. Acest excedent a fost constituit într-o rezervă pentru a putea asigura în orice situație plata pensiilor. Pare o sumă mare, dar nu este. O rezervă normală ar trebui să fie pentru cel puțin o jumătate de an. Din acest excedent, ca urmare a nerealizării veniturilor în acest an, o parte este deja consumată, deși, teoretic, bugetul asigurărilor sociale este excedentar.

Aș vrea să mai fac aici cîteva referiri care să puncteze nevoia transformării sistemului de asigurări sociale și pensii. O primă problemă se referă la faptul că sistemul, așa cum a fost el cînd, a fost extrem de diversificat. Au existat un sistem de asigurări sociale de stat, înțelegînd prin aceasta salariile unităților socialiste de stat, și sisteme de asigurări sociale mai mici și în cooperarea meșteșugărească, ale uniunilor de creație, ale cultelor ș.a.m.d. Aceste sisteme mici au intrat destul de rapid în criză și a fost necesară integrarea lor în sistemul asigurărilor sociale de stat, ceea ce a avut o drept consecință o creștere a numărului beneficiarilor de pensii din sistemul de stat. 220 000 de pensionari au fost preluați din sistemul cooperării meșteșugărești. Pe principiul solidarității sociale, contribuțiile acestora sînt sub nivelul cheltuielilor cu pensiile...

R.N.: Avem deja un telefon în direct. Să dăm cuvîntul telespectatorilor, să vedem ce nevoi consideră ei că trebuie satisfăcute prin reforma pensiilor.

Telefon direct: Am două întrebări pentru dl. secretar de stat. 1) Din 1990 pînă acum pensia mea a crescut de 40 de ori, iar prețurile de o sută de ori. Unde ajungem cu promisiunea Guvernului de a atinge un nivel de trai de 65% față de cel din 1990? 2) S-au mărit pensiile la militari. Un colonel, de exemplu, are o pensie de 380.000 de lei, eu am o pensie, ca inginer, după 35 de ani de muncă, de 150.000 lei. Nu înțeleg rațiunea. Poate fiindcă armata ar putea pune probleme dacă nu li s-ar mări pensiile?

D.M.: Prima întrebare face legătură și cu una din problemele ridicate de

Traian Turcan

dl. Turcan. După 1990, în domeniul pensiilor, ca de altfel în ansamblul veniturilor populației, au intervenit o serie de evoluții care au distorsionat sistemele respective. Cauza constă în măsurile luate pentru protecția pensiilor mai mici, în condițiile liberalizării prețurilor și eliminării subvențiilor.

R.N.: Deci, ați acordat în primul rînd atenție celor care aveau pensiile mici.

D.M.: Exact. Este vorba de acordarea unor sume fixe în octombrie '90, în aprilie '91 și a unei majorări diferențiate (procente mai mari pentru pensiile mai mici) la 1 august 1990. Aceste măsuri au fost ulterior amplificate de sistemul de indexare care s-a practicat și se practică în prezent, cunoscut fiind faptul că prin indexare s-a acoperit numai o parte din creșterea

prețurilor. În viitoarea reglementare, calculul pensiilor ar urma să țină seama exclusiv de vîrstă, de perioada activă a cetățeanului și de veniturile realizate de acesta de-a lungul întregii cariere. Problema se pune, însă, dacă pensiile actuale, așa cum s-au așezat ele în momentul de față, trebuie să intre în noul sistem cu distorsiunea deja creată. Din acest punct de vedere, există două soluții: sau viitoarea lege a pensiilor să asigure și corecția necesară pensiilor care vin din urmă, sau să se adopte o corecție înaintea intrării

Dorel Mustăța

rii în vigoare a viitoarei legi. Ministerul Muncii și Protecției Sociale optează pentru a doua soluție.

Legat de a doua întrebare, dînsul are dreptate. Nu a fost însă vorba de o măsură preferențială față de o anumită categorie sau de o presiune specifică la care dînsul a făcut aluzie, ci este vorba de faptul că măsurile s-au adoptat diferențiat, în funcție de resursele care au putut fi identificate. În sistemul militar există un număr mai mic de pensionari decît în sistemul asigurărilor sociale de stat.

R.N.: Aceasta nu rezolvă problema, nu cred că-i dă mai multă liniște dlui. inginer faptul că sînt mai puțini pensionari care beneficiază de o pensie mai mare.

D.M.: Sigur că nu. Dar există preocuparea și sperăm ca în cursul acestei toamne să se adopte unele măsuri pentru asigurarea unui nivel real la sfîrșitul anului de 65% față de octombrie '90.

T.T.: Mă simt obligat din nou să răspund întrebării, deși nu mi s-a adresat direct, pentru că dl. secretar a răspuns parțial. Domnul inginer, după 35 de ani, cu o pensie de 150.000 lei, se simte nedreptățit și moral, și material față de un maior sau colonel care are 350.000 lei. Indexarea, compensarea și mărirea au fost cele trei metode de a egaliza pensiile. S-a greșit ca principiu. Pensiile nu trebuie să se coreleze cu salariile, ci cu prețurile, în funcție de inflație. Se ia ca referință salariul minim pe economie, care de-abia acum a ajuns să fie 75.000 lei. Pensionarul nu este vinovat de creșterea necontrolată a coșului zilnic, a nivelului de subsistență, a nivelului decent de trai ș.a.m.d., care este cu mult mai sus de 75.000 lei. 52% din pensionari au ca pensie salariul minim. Vă mulțumeste acest lucru, dl. Mustăța? Pe mine nu mă mulțumește.

O.A.: Domnule Mustăța, de ce nu corelați pensia cu nivelul de subsistență sau cu valoarea coșului zilnic? Ați spus că ați mărit pensiile mici tocmai ca să se asigure un minim fiecăruia, dar v-ați pus problema dacă acel minim nu e cumva prea mic? Pensionarii sînt la sfîrșitul unei vieți, ei nu mai au alte surse de venituri în afara pensiei.

D.M.: Mi-e teamă că nu avem timpul necesar pentru a discuta toate aceste aspecte, pe care le-am abordat într-o emisiune anterioară. Sigur că nu ne mulțumim. Dar există o con-

tradiție: nivelul de 52% a putut fi atins prin măsurile care au fost adoptate, altfel pensiile mai mici ar fi devenit insuficiente. Opțiunea a fost una caracteristică tuturor societăților care au trecut prin perioade de dificultăți, și anume protecția celor cu venituri mai mici, evident prin împărțirea ne-cazurilor sociale.

Telefon direct: „Am aproape 55 de ani și aș vrea să ies la pensie la cerere. Se mai poate ieși la cerere la 55 de ani în 1996, sau doar la 57 de ani? Am 38 de ani vechime, am muncit pe șantier peste 10 ani, cite 10 ore pe zi, fără sîmbete și duminică.”

D.M.: Reglementările actuale au recunoscut încadrarea locurilor de muncă din construcții în grupa a doua. Prin urmare, aveți dreptul la pensionare în momentul de față. Dacă nu o faceți acum, oricum în cursul anului 1996, cînd veți implini 55 ani, veți avea dreptul să vă pensionați.

Vîrsta de pensionare va fi, intr-adevăr crescută la 65 de ani pentru bărbați și 62 de ani pentru femei, dar acest lucru este un proces care se va realiza într-o perioadă de oca. 15 ani, pe baza unor majorări graduale. Se propune ca vîrsta de pensionare să crească cu o lună la fiecare în trei luni. În prima etapă ar urma să crească cu 4 luni pe an.

Inechitățile trecutului se regăsesc în pensiile de azi

Telefon direct: „Timp de 50 de ani, orice activist semianalfabet avea salariu mai mare decît un inginer, un cercetător, un medic, un inginer. Acest lucru se reflectă în pensiile de astăzi. Foatul muncitor primește mai mult pentru că mișca niște hîrtii la organizație, decît oameni cu facultate, care au muncit și au fost elite intelectuale. Acest lucru nu se schimbă? Pentru că, dacă pensiile se corelează numai cu salariile, totul rămîne exact cum a fost.”

D.M.: Proiectul de lege prevede stabilirea pensiei după trei criterii: împlinirea vîrstei de pensionare, care dă dreptul la pensionare pentru limită de vîrstă, realizarea stagiului minim de cotizare (35 de ani pentru bărbați și 30 de ani pentru femei) și de venituri realizate de persoana respectivă. Cum salariile se diferențiază în funcție de natura muncii, de pregătire, urmează ca și pensiile să comporte diferențierea respectivă. Aveți dreptate, este o problemă de ordin moral, pînă la urmă, dar și de natură economică, pe care viitoarea legislație a pensiilor urmează să o rezolve.

Telefon direct: „Cum se va rezolva problema pensionarilor care au ieșit la pensie înainte de Revoluție, cu o pensie foarte mică? Coeficientul de mărire a fost pînă acum la fel ca și pentru pensiile date după Revoluție, care oricum sînt mult mai mari. Dacă cineva a avut o pensie de 3.000 lei, mărirea este mult mai mică decît la unul care a ieșit cu o pensie de 60.000 lei.”

A doua întrebare: cum se explică că și salariile se măresc cu același coeficient la ora actuală, fie că ai un salariu de 70.000 lei, fie de 200.000 lei, deci diferențele ajung foarte mari?

D.M.: Cea de-a doua întrebare este opusul întrebării pe care mi-a adresat-o mai devreme domnul inginer. Prin urmare, să găsim soluții pentru a acorda ceva în plus celor cu venituri mai mici. Salariul minim de 75.000 lei i se cuvine o anumită pensie, după cum salariul de 200.000 lei i se cuvine o altă pensie, fiind acordat pentru o altă muncă desfășurată. În ce privește pensiile calculate înainte și după '89 am răspuns parțial atunci cînd am spus că intenționăm, anterior intrării în vigoare a unei noi legislații, să aducem o serie de corecții care să înlăture anomaliile care s-au produs.

Aderarea la

Ni s-a părut important pentru cetitorii noștri să vadă cum se discută intrarea în NATO în Ungaria vecină, cu atât mai mult cu cât președintele PRM, partid aflat în coaliția guvernamentală, a „atacat” NATO chiar în această săptămână, cînd l-a atacat și Elfin. Astfel s-a putut vedea clar ce inspirație rusească au acești naționaliști extremiști. Laszlo Vit este, după cum reiese din acest articol, unul dintre puținii oponenți ai integrării Ungariei în NATO. Argumentele lui Matyas Eorsi sînt însă și argumentele noastre. (Gabriela Adameșteanu)

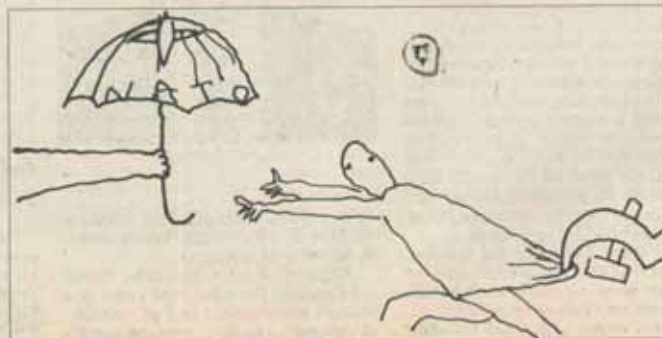
Autorul este deputat al Uniunii Democraților Liberi (GZDGZ) și președinte al Comisiei de Politică Externă a Parlamentului Ungariei

Referendumul, condiția integrării

Cei care se opun aderării la NATO afirmă adesea că pregătirea acestei acțiuni s-a făcut într-un mod antidemocratic. Unde e referendumul, unde e dezbaterea generală? Astfel procedează și László Vit (*Magyar Narancs*, 27 iulie 1995) cînd afirmă: „În luarea unei decizii referitoare la aderarea la NATO, cel mai puțin dorită este atragerea populației”. Pentru atragerea populației sînt, în principal, cunoscute două metode: referendumul și dezbaterea generală. Deși toată lumea știe că se va organiza un referendum privind intrarea în NATO, oponenții rămîn nesatisfăcuți. Conform lui László Vit, partidele fac din ce în ce mai puține referiri la referendum, în timp ce zilnic se fac pași în direcția angajării noastre”. Ca atare, în perioada premergătoare referendumului nu este corect să se întreprindă nici măcar acțiuni pregătitoare, adică referendumul trebuie organizat acum, în faza preparatorie, și nu atunci cînd se va proceda la semnarea documentelor de aderare. Guvernul ar pregăti, deci, intrarea în NATO într-un mod antidemocratic, la fel cum au pregătit Austria, Suedia, Finlanda și Norvegia aderarea lor la Uniunea Europeană.

Rămîne memorabil cum referendumul din Norvegia a împiedicat aderearea acestei țări la Uniunea Euro-

peană. Danemarca a ratificat Acordul de la Maastricht doar după cel de-al doilea referendum. În principiu, nu există, deci, nici un fel de impediment ca Ungaria să pregătească aderarea la NATO, să semneze documentele, iar apoi un referendum să decidă asupra aderării. Merg chiar mai departe: doar un astfel de referendum are vreun sens. Pînă cînd nu au fost nici măcar începute tratativele concrete, pînă cînd nu ne putem face o imagine clară asupra efectelor bugetare ale aderării, asupra problemelor deosebit de importante, formulate de László Vit (plasarea de arme nucleare și staționarea de trupe străine pe teritoriul Ungariei etc.), cum s-ar putea organiza, pînă atunci, un referendum serios? Oare nu atunci are sens un referendum, cînd toate condițiile aderării sînt cunoscute? Pînă atunci, firește, este în permanență indicat și necesar

să facem schimb de opinii pe tema aderării la NATO, a securității, pe termen scurt și lung, a Ungariei, să aducem argumente pro și contra și să le corectăm pe parcurs. Aceasta ar fi dezbaterea generală, discipulată peste măsură în „marea epocă blestemată”¹⁾. Dezbateri care se desfășoară, totuși, unul din elementele ei fiind chiar articolul lui László Vit, împreună cu răspunsul meu și disputa care, sper, se va declanșa.

Principalele informații ale articolului scris de László Vit sînt următoarele: 1) campania dusă pentru aderearea la NATO se încadrează perfect în noțiunea de antidemocrație; 2) limitînd drepturile omului, libertatea con-

științei și cea a religiei, NATO apără societatea de consum și susține nedreptatea socială existentă; 3) politicienii maghiari se pregătesc să renunțe la suveranitatea Ungariei prin faptul că nu exclud ideea de depozitarea armelor nucleare și nici cea a staționării trupelor străine pe teritoriul țării; 4) aderarea la NATO presupune creșterea enormă a cheltuielilor militare și, în sfîrșit; 5) în urmă cu cîțiva ani politicienii de azi militau încă pentru demilitarizare, iar acum acceptă versiunea actualizată a logicii bipolare.

NATO și suveranitatea națională

În așa-zisele societăți occidentale crește, într-adevăr, tendința spre o limitare a migrației economice și politice, care amenință nivelul de trai și bunăstarea. Formele mai ușoare ale animozității față de străini și față de emigranți sînt urmări ale politicii unor guverne, cazurile mai grave constituind infrafracțiuni urmărite de guvernele respective. NATO nu are nimic de-a face cu acestea. Statutul străinilor nu este reglementat de NATO și nu NATO îi expulzează pe africani și pe asiatici. În Germania, unde după războiul mondial, străinii au conviețuit destul de bine, nu NATO a ordonat atacarea minorităților turce, ci neofasciștii, iar în Franța, care a fost întotdeauna o țară de adopțiune, nu NATO duce campania împotriva imigranților, ci Le Pen. Este ca și cum în Ungaria cineva ar face responsabile Forțele de Apărare (Magyar Honvédség).

În același timp, NATO are, într-adevăr, printru scopurile sale „protejarea Europei bazate pe cultura creștină-iudaică de alte culturi ce-și fac apariția sub forma unor valuri de refugiați sau a pretențiilor economice”, presupunînd, însă, că ar fi vorba de un atac cu forțe militare. Ceea ce, însă, din punct de vedere moral, este greu de condamnat. Diferența extrem de inegală dintre Nord și Sud, ori dintre Vest și Est nu poate fi eliminată prin folosirea forței militare. Sau atunci cînd „alte culturi” și-au făcut apariția în Europa cu forță militară, să zicem în timpul invaziei tătarilor ori cu ocazia atacului Imperiului Otoman, ne-am îndoit oare – pe baza ideilor noastre liberale – că trebuie să ne apărăm de ele? În mod cert, și László Vit este îngrijorat, din convingere morală, de pauperitatea din Ungaria și

S-a arătat deja, în cele de mai sus, că afirmația privind caracterul antidemocratic al pregătirii aderării la NATO nu se justifică. Dar mai bine să continuăm discuția despre ideile de fond ale lui László Vit. Nu se știe pe ce-și bazează această afirmație, cum că NATO servește la menținerea nedreptății sociale existente și, de asemenea, că NATO „are drept scop principal protejarea Europei bazate pe cultura creștină-iudaică de alte culturi ce-și fac apariția sub forma unor valuri de refugiați sau a pretențiilor economice, limitînd astfel drepturile omului, realizarea libertății conștiinței și a celei religioase, precum și libera circulație a ideilor”.

Către Comitetul de Coordonare al Alianței Civice

Scrisoare de demisie

Stimați colegi,
Cu cîva timp în urmă am transmis Comitetului de Coordonare al Alianței Civice o scrisoare – pe care am susținut-o ulterior în fața dumneavoastră – rugînd ca Alianța Civică să ia poziție față de alianța politică la care se vedea obligată cu acel campion al denigrării revoluției, al democrației și comunismului, care este Radu Ceonța. Postul lider PUNR fusese acceptat ca membru al PNL, iar în virtutea apartenenței PNL la Convenția Democratică AC devenea, implicit, partenerul politic al lui Radu Ceonța.

La peste trei luni de la prima noastră discuție pe această temă, lucrurile au rămas la fel ca mai înainte. Din păcate, coabitarea cu cel care în toamna lui 1991 numea în Parlament pe revoluționarii din Timișoara, din nou, „huligani”, iar pe cei ca-

re-au executat represiunea, „patrioți”, nu este un fenomen singular, fără legătură cu evoluția CDR. De cîva timp, în Convenția Democrată tendințele cu caracter naționalist s-au asociat cu dovezile repetate de diletanțism, care au afectat profund nu numai șansele politice ale CDR, ci însăși natura competiției pentru puterea în stat. Politica CDR a legitimat anumite excese ale actualei coaliții majoritare și a contribuit la fenomenul de marginalizare a României.

Mi-am pus, firește, întrebarea: nu sînt și eu responsabil, ca membru al unei formațiuni aparținînd CDR, pentru o astfel de tendință politică?

Dar implicațiile faptului că sînt membru al Alianței Civice, iar AC face parte din CDR, în timp ce CDR evoluează cum știm, reprezintă un motiv – chiar cel principal – al acestei scrisori. Sînt obligat să mă refer la apariția, în *România liberă*, ziarul condus de dl. Petre Mihai Băcanu,

coleg din Comitetul de Coordonare al AC, a unui text incalificabil la adresa mea, într-un stil care poate fi văzut în reviste precum *România Mare* sau numai în unele pagini din anii '30 și apoi '50. Cum este posibil ca, prin responsabilitatea pe care colegii mei din CC al AC o au în conducerea ziarului (il adaug aici și pe dl. Nicolae Prelipceanu), aceștia să legitimeze o astfel de strategie de degradare a dezbaterilor publice? Ce preț au pentru ei, onoarea, demnitatea și adevărul despre cineva? Nu se transformă astfel apelurile de solidaritate și mesaje precum: „Nu vom reuși decît împreună”, într-o jalnică formă de demagogie?

Concluzia mea este că am o concepție diferită, ori chiar opusă, despre politică și despre solidaritate, de opinia actualmente majoritară a conducerii Alianței Civice.

Acesta este motivul pentru care astăzi, 2 septembrie 1995, îmi dau demisia din Alianța Civică.

GABRIEL ANDREESCU

COMUNICAT

Comitetul de coordonare al Alianței Civice a luat act cu nedumerire de motivele invocate în demisia domnului Gabriel Andreescu, aflate în afara sferei de decizie a Alianței Civice (probleme ale Partidului Național Liberal și, respectiv, ale ziarului „România liberă”).

De altfel, această demisie nu reprezintă decît formalizarea tîrzie a unei stări de fapt, intrucît de aproape doi ani domnul Andreescu nu s-a mai implicat în programele și acțiunile organizației, iar părerile sale au fost fie diferite, fie (ca în cazul studiului „Raporturile României cu Republica Moldova”) diametral opuse celor ale Alianței Civice.

Regretînd că, din cauza acestei înstrăinări, relațiile cu domnia sa n-au mai putut depăși un anumit nivel enunțiativ, considerăm că, în afara confuziei produse în opinia publică, gestul său nu modifică situația de pînă acum.

Comitetul de coordonare al Alianței Civice

NATO

ar urgenta rezolvarea problemei, dar dacă cineva mai sărac decât el l-ar sparge casa și l-ar jefui, atunci ar anunța poliția și ar fi extrem de indignat dacă poliția ar refuza ancheta în numele justiției sociale. Așa cum treaba poliției este să acționeze împotriva faptelor violente ce pun în pericol ordinea socială, și NATO are dreptul indiscutabil de a respinge atacurile violente ce ar amenința Occidentul. Funcția organizației este atât și nimic mai mult.

Nu este clar ce înseamnă pompoasă acuzație a lui László Vit, cum că politicienii maghiari se pregătesc să renunțe la suveranitatea Ungariei. Este de dorit să folosim mai atent termenii de specialitate, căci aderarea la orice organizație internațională înseamnă, totodată, și renunțarea parțială la suveranitate sau limitarea acesteia. Și ne pregătim o limitare voluntară, fără precedent, a suveranității noastre când vrem să intrăm în Uniunea Europeană.

Problemele puse de László Vit – depozitarea de arme nucleare și staționarea de trupe străine pe teritoriul Ungariei – sînt într-adevăr foarte importante. Aceste probleme sînt puse pe ordinea de zi tot cu ocazia tratativelor privind aderarea la NATO, iar aceste tratative, precum se știe, nici măcar n-au început, astfel că acuzația este cel puțin prematură. Evident, nu se poate exclude ca NATO să pună drept condiții ale aderării depozitarea de arme nucleare, respectiv trimiterea de trupe străine în Ungaria, acest scenariu fiind încă puțin probabil. Că vor avea loc sau nu tratative privind extinderea NATO cu rușii, interesul organizației este de a convinge Rusia că extinderea nu este îndreptată împotriva ei. Va fi o propunere evidentă din partea NATO ca, pe timp de pace, să nu se depoziteze arme nucleare și nici să nu se trimită trupe străine pe teritoriul noilor membri. Dar se poate imagina și varianta că – în caz de pericol real – NATO va insista să instaleze arme nucleare ori să trimită trupe străine, ori chiar ambele. Ceea ce nu va trebui acceptat în mod automat, ci va trebui analizat, ce anume constituie o amenințare mai mare – dacă vreți, o mai mare limitare a suveranității – pentru Ungaria: îndeplinirea condițiilor sau neîndeplinirea lor.

NATO și creșterea cheltuielilor militare

Ar fi greu de argumentat împotriva obiecției că aderarea la NATO atrage după sine creșterea cheltuielilor militare. Asta într-adevăr așa este; László Vit nu se înșală. Nimeni nu se bucură de aceasta, dar, înainte de a decide dacă creșterea cheltuielilor militare constituie un argument suficient împotriva aderării la NATO, trebuie să răspundem la întrebarea dacă Ungaria are sau nu o nevoie reală de Forțele ei de Apărare, dacă ea este sau nu amenințată de cineva.

Aceasta este întrebarea întrebărilor, care trebuie să definească decisiv doctrina militară și politica de alianțe a Ungariei.

Înainte de a răspunde la această întrebare, doar pentru a putea chibzui asupra aspectelor bugetare, să admitem, în principiu – iar apoi să ne reîntoarcem la problemă – că pentru apărarea granițelor ei, Ungaria mai are, deocamdată, nevoie de Forțele de Apărare. Dacă această afirmație este adevărată, atunci cheltuielile aderării trebuie comparate cu cele ale neaderării. Nimeni nu spune că realizarea compatibilității cu NATO nu înseamnă o serioasă povară bugetară. Cu toate acestea, pe termen lung, aceasta este soluția mai ieftină. Dacă Ungaria nu se îngrijește de securitatea ei ca parte integrantă a unui sistem de alianțe, ci trebuie să rezolve singură această problemă, atunci susținerea unei armate izolate de toți și total independente ar însemna o povară bugetară mult mai mare pentru țară, presupunind, firește, că ne gândim nu la o armată ca cea actuală, ci la una într-adevăr aptă de luptă.

Este Ungaria amenințată de cineva?

Am ajuns astfel la adevărata întrebare. Avem nevoie de o armată aptă de luptă, este Ungaria amenințată de cineva? Trebuie oare să ne gândim că, odată, cine știe cînd, vom fi nevoiți să respingem un atac militar îndreptat împotriva Ungariei? Atenție: nu este o întrebare de domeniu posibilităților! Este vorba aici de libertatea și independența țării, deci să răspundă cu „nu” la această întrebare doar acela care poate să afirme cu o siguranță totală și cu o maximă responsabilitate că nimeni nu va amenința integritatea teritorială a Ungariei, niciodată, în veștii veșilor. Cel care poate afirma asta – dar numai acela – va fi îndreptățit să pună sub semnul îndoielii nu doar apartenența Ungariei la NATO, ci și, în general, menținerea armatei.

Este un fapt incontestabil, care trebuie ferm precizat, că, la ora actuală, Ungaria nu are o imagine a inamicului, nimeni nu amenință astăzi integritatea teritorială a țării. Pe cel care din acest fapt deduce că situația din prezent va rămâne neschimbată întotdeauna, pe acela care crede că în viitor nu mai trebuie să luăm în considerare riscuri de securitate militară, pe acela îl rog să-și pună mina pe inimă și să răspundă: și-ar fi putut imagina, acum 10-15 ani, că în 1995 nu va exista o Uniune Sovietică, iar Ungaria își va defini politica de securitate ca stat independent? A prevăzut el oare că popoarele Iugoslaviei de atunci se vor măcelări cu o vehemență nemaivăzută de la cel de-al doilea război mondial încoace? A ghicit el, oare, cu ce riscuri de securitate se va confrunta Europa și care dintre ele vor înceta să existe?

Nu s-a putut prevedea. Nici măcar presimți. Poate exista, de fapt, o atitudine de mare încredere în sine, încît cineva să afirme cu deplină responsabilitate: viitorul poate fi prevăzut cu o destul de mare certitudine, iar integritatea teritorială a Ungariei nu va mai fi niciodată amenințată de nimeni? Iar dacă pericolul extern nu poate fi exclus, atunci nici apărarea față de acesta nu poate fi privită ca o versiune actualizată a politicii bipolare, cum afirmă László Vit, citindu-l pe Ferenc Miszlivetz. Odată cu colapsul Uniunii Sovietice, amenințarea sovietică concretă care a stat la baza ordinii mondiale bipolare a dispărut, dar locul ei a fost preluat nu de stabilitate, ci de haos, cu toată insecuritatea și potențialul pericol ce decurge din acesta.

Atunci cînd, în zorii schimbării de regim, politicienii enumerați de László Vit, aparținînd opoziției de atunci²⁾, au militat pentru demilitarizarea la toate nivelurile, în Europa domnea o euforie generală. Cu toții eram siguri că dispariția comunismului va aduce cu sine, în mod automat, reconcilierea istorică a popoarelor bazinului carpatic, iar colapsul Uniunii Sovietice va pune capăt tuturor formelor de amenințare, Europa nemaifiind niciodată supusă pericolului unui conflict militar. Dar oare ne mai putem păstra optimismul inițial după Cecenia și Bosnia? Nu e o bucurie să recunoaștem că am greșit, dar cel mai grav ar fi dacă, avînd în vedere noua situație, nu ne-am adapta opiniile inițiale la situația actuală.

Oricît de dureros ar fi, trebuie să pornim de la faptul că, deocamdată, nu este exclusă posibilitatea ca Forțele de Apărare să fie nevoite să așere gra-

nițele. Nu vor fi în stare. De la Matei Corvin încoace, noi nu am cîștigat vreun război, iar armata noastră nu poate fi considerată puternică nici măcar în comparație cu cele vecine. Ce așteptăm, deci, de la statutul de membru al NATO? Poate cîștigarea următorului război, ca alinare pentru eșecurile noastre seculare? Da de unde! Așteptăm să ne ajute să evităm un eventual război. De la formarea sa, NATO nu a dus nici un război, căci nimeni nu a atacat niciodată vreun membru al organizației. Putem doar spera că așa va fi și în viitor.

Dacă, drept rezultat al aderării la NATO, nimănui nu-i va trece prin minte să atace Ungaria cu forța armelor, atunci merită să plătim prețul cerut. Securitatea este o afacere scumpă, dar totuși mai ieftină decît războiul, ca să nu mai vorbim de alte avantaje, deloc de neglijat.

Și mă bucur că, în afara Partidului Socialist Muncitoresc, nu există în Ungaria nici o forță politică care, prin propovăduirea teoriei atrăgătoare, dar falsă, a neutralității, să atace, din rațiuni politice de partid și invocînd inevitabila scădere a nivelului de trai, costurile ridicate ale aderării la NATO, punînd astfel în pericol libertatea și independența țării.

Note

1. Perioada comunistă, în comparație cu alte epoci dificile ale istoriei Ungariei. (n. trad.)

2. SZDSZ, MDF și FIDESZ (Uniunea Democratilor Liberi, Forumul Democrat Maghiar, Alianța Tinerilor Democrat) (n. trad.)

Traducere de LOVÁSZ A. MIKLÓS din revista *Magyar Narancs* (Subtitlurile aparțin redacției)

Librăria Humanitas, găzduită de Institutul Francez din București a fost afiliată recent Rețelei de Librării TV5, fiind una din puținele librării de carte franceză din Europa care se bucură de această onoare.

În noaptea de 29/30 septembrie, canalul de televiziune TV5 își va prezenta și rețeaua de librării pe care o patronază. Pînă atunci, TV5 și CELF (Centrul de Export al Cărții Franceze) sînt prezente în librăria Humanitas printr-o interesantă selecție de cărți de popularizare a științei, însoțite de materiale promoționale.

Reamintim că librăria franceză Humanitas vinde la prețuri mai mici decît în Franța cărți provenite din producția celor mai importante edituri franceze.

Vineri 15 septembrie, ora 18, la sediul GDS din Calea Victoriei 120, va avea loc o întâlnire cu tema: „România și țările din Europa Centrală și de Est”. Moderatorii: consilier ROMAN WYBORSKI (Ambasada Poloniei) și prof. SORIN ANTOHI. Vor participa membri ai ambasadelor țărilor respective.

Miercuri 6 septembrie, la sediul Grupului pentru Dialog Social, a avut loc lansarea oficială a primului număr al revistei „Studii Internationale”, publicație semestrială editată de Centrul de Studii Internationale.

Valentin Stan a susținut conferința „Crisa Iugoslaviei și drumul spre Vest al României”. Reluînd o parte din argumentele enumerate de Gabriel Andreescu în articolul „Serbia: atracția unui anti-model” („22”, nr. 36/1995), Valentin Stan s-a întrebat cum ar putea unele state membre ale UE și NATO să primească alături de ele o țară ca România, care se situează clar, potrivit unor declarații făcute la cel mai înalt nivel, pe axa Moscova-Belgrad.

În sprijinul acestei teze, Valentin Stan a mai afirmat și că doctrina militară a României este în contradicție totală cu doctrina NATO, fiind mai aproape de cea a federației Ruse.

DANIEL DĂIANU

Europa de Est în căutarea viabilității economice

IV

**Economii fragile și instabile;
navigație dificilă
între inflație și șomaj**

Orice schimbare semnificativă în ceea ce privește prețurile relative va trebui, în orice economie, să atragă după sine realocarea resurselor. Dar nu este lipsit de sens să presupunem că, cu cât nivelul de utilizare a resurselor este mai mic, cu atât mai mare este rețiciența față de schimbare. În această privință, ar fi interesant să menționăm experiența țărilor industrializate care au fost nevoite să suporte șocul produs de prețul petrolului în anii '70. Aceste țări și-au permis luxul de a face adaptarea necesară într-un ritm relativ lent, datorită, în esență, calității modului de funcționare a economiilor lor, statutului lor de țări care impun prețuri pe piața mondială pentru produse finite și reciclării petrolului.

Întimplător, politica monetară a fost de asemenea folosită pentru a întârzia schimbarea, ceea ce a dus la o creștere a inflației pe plan mondial.

Cu excepția Federației Ruse și, probabil, a Kazahstanului, fostele economii de comandă nu pot decât să accepte prețurile mondiale. Când prețurile mondiale au început să guverneze tranzacțiile lor comerciale și în condițiile prăbușirii piețelor ent-europene care a urmat dezintegrării CAER, au trebuit să facă față unei înrăutățiri drastice a raportului de schimb comercial. În plus, a existat o comprimare serioasă a comerțului interior și, legat de aceasta, a cererii și ofertei totale, ca urmare a uriașelor costuri informaționale și de tranzație, care au afectat multe întreprinderi. Tensiunea provocată de importanța realocării resurselor, combinate cu fragilele aranjamente instituționale și lipsa de „capital organizațional”, a fost amplificată de șocuri exogene grave.

Care sînt implicațiile acestei tensiuni? Una ar fi aceea că aceste economii ar putea ușor deveni exagerat de instabile și că puterea lor de a absorbi șocurile ar fi foarte redusă; aceste economii sînt extrem de vulnerabile! O altă implicație este aceea că polițiile sînt confruntate cu dileme și alegeri teribile de dureroase și că, în majoritatea cazurilor, dacă nu există un suficient sprijin din afară, spațiul pentru manevre este, în practică, foarte limitat. În esență, polițiile se văd nevoite să navigheze între Scylla inflației ridicate (sau a hiperinflației, în economiile mai rigide din punct de vedere structural) și Charybda ratei crescute a șomajului, ambele rezultate fiind total indesezirabile din punct de vedere politic și social.

Rusia și Ucraina oferă, poate, cel mai dramatic exemplu de alegere nefericită. După cum a subliniat Jeffrey Sachs, „Haosul economic poate produce un colaps politic în cel puțin două moduri – prin intermediul căderii în hiperinflație sau printr-o creștere catastrofală a șomajului, fără a o amortiza cu ajutorul unei plase de siguranță socială”²³. Aceasta este o explicație foarte plauzibilă pentru aproape neglijabila rată oficială a șomajului din Rusia, care se învîrtoie în jurul cifrei de 2% în 1994. Un aspect interesant al observației lui Sachs este acela că evidențiază modul cum o politică economică poate egua atunci când, deși trebuie să facă față unei „tensiuni” uriașe în cadrul sistemului și insuficienței sprijinului din afară, merge înainte, ca și cum acest sprijin

i-ar sta la îndemînă. Aceasta ar putea fi foarte bine una dintre cauzele principale care au dus la căderea lui Gaidar, prim-ministru al Rusiei la începutul anilor '90.

Ratele șomajului din economiile în transformare nu sînt excesiv de ridicate în comparație cu nivelurile europene de la mijlocul anilor '90. După o creștere foarte mare după 1990, ele par să se fi stabilizat în jurul nivelului anului 1993. Trebuie să luăm în considerare și faptul că o parte din acest șomaj ascunde activitatea multor persoane din economia din umbră (la negru). În plus, reînțepirea creșterii economice în majoritatea țărilor din Europa de Est, în 1994 și 1995, va ajuta probabil la atenuarea acestui fenomen.

**Tranziția va dura decenii
pentru unii!**

Cu toate acestea, există mai mulți factori care produc îngrijorare. Unul este acela că însuși criteriul folosit este pus sub semnul întrebării, dacă luăm în considerare problema șomajului din Europa de Vest. Un al doilea factor este subreziența sistemului de securitate; această problemă are o semnificație deosebită în țările foste comuniste mai sărace, unde consecințele unui „nou tip” de sărăcie²⁴ pot fi extrem de serioase²⁵. Și un alt factor este acela că restructurarea companiilor mari – dintre care majoritatea trebuie să renunțe la forță de muncă pentru a deveni profitabile – este foarte lentă sau, practic, nu are loc, asta înseamnă că potențialele creșteri ale șomajului sînt încă foarte semnificative. Astfel, John Odling Smee, director al Departamentului II pentru Europa din cadrul FMI (care se ocupă cu Balcanii și fosta Uniune Sovietică), crede că, în majoritatea țărilor de care se ocupă, „Tranziția va dura mulți ani, chiar decenii, mai ales dacă se ține seama de drastica diminuare a industriei grele și construirea serviciilor industriei bunurilor de larg consum de care va fi nevoie. Procesul va provoca rupturi majore și va fi dureros pentru acei indivizi care își vor pierde slujbele. Deși rata curentă a șomajului este încă relativ scăzută, este foarte posibil ca să crească foarte mult în unele locuri... În cadrul întregului, vor exista grupuri – cum ar fi acelea care își pierd slujbele și au greutăți în găsirea altora – pentru care vremurile grele se află încă în fața lor”.

**Recompensa socială,
după merit și după noroc**

Mai trebuie să menționăm și intensă „luptă pentru distribuție”, aflată în creștere și o eroziune a consensului pentru un anumit fel de schimbare socială, în condițiile în care mulți indivizi apar ca păgubași – o dată ce forțele pieței încep să-i recompenseze pe oameni după merit, efort, idei bune și inspirație, dar și ca urmare a ghinionului de a fi lucrători care muncesc în întreprinderi proaste (neprofitabile). Aceste două procese nu sînt de bun augur pentru asigurarea consecvenței și sprijinului în formularea politicii economice. Mai este o altă dimensiune a acestei lupte pentru distribuție, care trebuie scoasă în evidență pentru rolul său excepțional în istoria omenirii și pentru efectele sale asu-

pra transformării sistemice. Este vorba despre procesul de privatizare, care înseamnă o redistribuire masivă (totală) a proprietăților statului. După cum știm, manualele de economie consideră un „stat” distribuția inițială a bunurilor între proprietarii particulari individuali; această distribuție este ca și dată de la Dumnezeu și canalizează întreaga gândire asupra modului optim de alocare a resurselor și la atingerea optimalității Pareto (cel mai înalt grad de bunăstare). În cazul țărilor foste comuniste, „Dumnezeu” a hotărât să coboare din ceruri – căci ceea ce vedem acum este un proces extraordinar, fără precedent în istoria omenirii. În următorii cîțiva ani, soarta a acei, dacă nu sute de milioane de indivizi (și a urmașilor lor) va fi modelată de mecanica și dinamica privatizării.

Christyia Freeland, de la *Financial Times*, a înțeles remarcabil de bine acest proces atunci cînd a urmărit ce se întîmplă în Rusia. Ea spune: „Asasinarea în stil gangsteresc a bancherilor, politicienilor și, de curînd, a unora dintre cele mai iubite personalități de televiziune din Rusia sînt dovezi singeroase ale faptului că Rusia este acum prinsă într-o competiție strategică prin care se determină ce familii vor fi bogate și ce familii vor fi sărace pentru mult timp de acum încolo”. Ceea ce a durat multe sute de ani în țările capitaliste avansate trebuie să se petreacă, prin diferite metode (mai mult sau mai puțin legale), în țările foste comuniste, într-o fracțiune de secundă pe scara istoriei. Iată de ce nu este surprinzător faptul că tot ceea ce învăluie acest proces are o încărcătură emoțională atât de mare – de ce atât de multe speranțe, vise, acțiuni neucutate și brutale, manifestări urite și înșelăciuni sînt legate de el. Toți indivizii vor să fie de partea cîștigătorilor, dar piețele nu-i pot face, brusc, fericiți pe toți. Natura capitalismului din țările foste comuniste va fi în mod hotărîtor influențată de rezultatele actuale ale privatizării, considerată ca proces. Dacă privatizarea are ca rezultat dezvoltarea unei puternice clase de mijloc, ca schelet al noului sistem economic, stabilitatea și vigoarea acestuia din urmă vor fi asigurate și se vor dezvolta instituțiile democratice. Altfel, noul sistem aflat în curs de formare va fi inevitabil instabil – precum prostul model latino-american²⁶ – și politica va fi tentată să capete un caracter autoritar.

Comunismul – ca sistem economic – a funcționat ca un fel de stat sărac, în declin continuu (suferind de „eutanasiu economic”), dar totuși un „stat al bunăstării sociale”²⁷. Astfel, János Kornai, care este probabil cel mai mare expert în economia comunismului, a numit fostul sistem centralizat din Ungaria un „sistem prematur al bunăstării sociale”. În spiritul oficial proclamatului egalitarism, trăsătura sa cea mai distinctivă a fost asigurarea locului de muncă din leagăn pînă la mormînt, însoțit de o întreagă listă de beneficii furnizate de statul paternalist, în schimbul unei totale supunerii politice (ideologice). În legătură cu Rusia, *The Economist* comentează că „a moștenit de la comunism un sistem universal de bunăstare. Acest sistem constituie o valoare atîta timp cît ajută la a-l face pe cei săraci să continue să sprijine reforma. Necazul este că rezervele unei bunăstări decente costă foarte mulți bani. Dacă chiar și bogata Suedie are probleme cu finanțarea propriului său stat al bunăstării generale, atunci noua Rusie nu-și poate, sub nici o formă, permite sistemul pe care îl are”.

Fostele țări comuniste își mențin unele dintre cele mai generose bogate alocate bunăstării sociale, dacă le calculăm ca parte din PIB (Produsul Intern Brut); bugetele cheltuielilor sociale reprezintă între 15-30% din PIB, comparativ cu 5-10% în cazul țărilor din estul Asiei, care au niveluri de venit similare²⁸.

La fel ca în țările occidentale, unde există puternice interese statornicite care se opun ajustărilor economice, în fostele țări comuniste, cei care nu pot concura pe piața muncii au format o coaliție puternică de interese care pot temporiza sau chiar opri reformele. Această masă de indivizi poate fi o prădă ușoară pentru lozincile populiste și este, evident, tentată să sprijine partidele cu orientare de stînga (majoritatea post-comuniste). Observația lui Robert Gilpin, că adaptarea este foarte dificilă în statele bunăstării sociale, se aplică „mutatis mutandis”, în cazul țărilor foste comuniste.

Acest fenomen poate fi găndit în termenii unei analogii interesante: în timp ce bogatul Occident are nevoie să reproiecteze mecanismul asigurărilor sociale pentru a-și recîștiga dinamismul economic, Estul sărac trebuie să reconcilieze exigențele cerute de eficientizarea economiilor sale, în condițiile unor constrîngerii sociale severe. De aceea, atît Vestul, cît și Estul se confruntă cu un deziderat uluitor de asemănător.

NOTE

23) Jeffrey Sachs, 1994, p. 1. El spune mai departe: „(...) inflația ridicată tinde să fie instabilă din punct de vedere dinamic, sîndd sămînta unei inflații și mai mari în viitor. Pe de altă parte, stabilizarea forțată, fără sprijin financiar străin pe scară mare, este sortită eșecului dacă rata mare a șomajului și ajutorul social neadecvat produc instabilitate politică” (Ibid.).

24) Conform calculului economiștilor de la Banca Mondială, „în economiile de tranziție urmîrite, cu o populație totală de 320 milioane, numărul săracilor a crescut de la 8 milioane (circa 3% din populație) la 58 milioane (18%), după un calcul modest. Există deci 50 milioane de noi săraci. Peste 40 de milioane dintre ei trăiesc în statele slave ale fostei Uniuni Sovietice – aproape 30 de milioane doar în Rusia... Procentul de săraci a crescut de la 5% la 17% în Balcani și Polonia. În țările Europei Centrale, acesta a crescut doar la 1%. Procentul de săraci din Rusia a crescut de la 3% la 21%” (Branco Mihalovic, 1994, p. 2). Aceste date pot da o idee asupra tipurilor de capitalism care se dezvoltă în țările foste comuniste.

25) Inclusiv posibilitatea apariției grupurilor agresive de extremă stînga, capabile să recurgă la terorism pe plan intern și internațional.

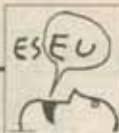
26) Aceoași ziaristă de la *Financial Times* observă că „prăpăstia din ce în ce mai adîncă dintre cîștigători și păgubiți, creați în Rusia ultimilor trei ani de traumă transformare economică și politică, apare ca factorul cel mai important în lupta țării pentru a hotărî cum să meargă înainte” (Christyia Freeland, Ibid.).

27) Într-un raport de la Ulianovsk, Rusia, Andrei Nagorski consideră că autoritățile locale și „politicile lor demodate, ale statului bunăstării sociale, sînt deosebit de populare în rîndul celor săraci și al vîrstnicilor” (1995, p. 23).

28) Jeffrey Sachs, 1995, p. 2. Deși sînt de acord cu ideea principală discutată de Sachs în acest articol, cred că el subestimează importanța efectelor de distribuție generate de reformele pieței. Nivelurile de trai pot crește în general și totuși oamenii pot vota împotriva guvernului dacă numărul păgubiților din societate este foarte mare.

Traducere de ADRIANA TUDOR

STELIAN TĂNASE

Fala, sifilisul și moartea

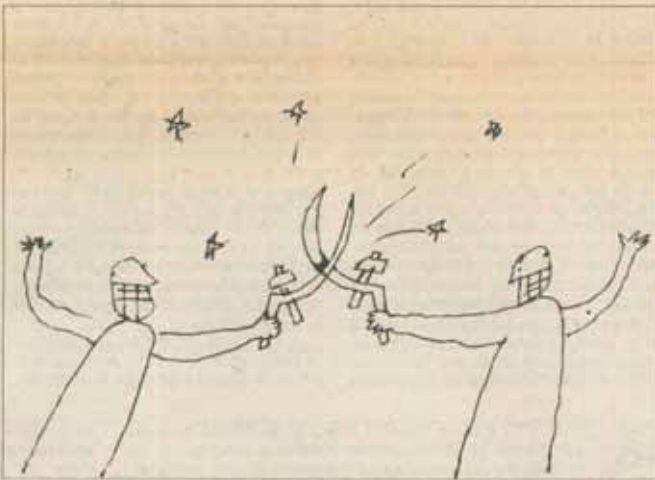
„Luca, Pauker și cu Dej/Bagă spaima în burgheji!” scandau coloanele de muncitori în anii '44-'47. Cine este primul personaj al acestei triade? Un nume astăzi uitat, dar care o vreme a fost popular și puternic, László (Vasile) Luca este o figură controversată. Dacă ar fi să ne luăm după ce s-a spus despre el, una din figurile cele mai enigmatice. Omul are legendă, o legendă creată de propaganda dirijată de Chișinevachi și Râutu, a fost impus ca un erou al clandestinității comuniste, protagonist al congresului sindicatelor de la Timișoara, erou al grevelor de la Lupeni, victimă a Siguranței burghezo-moșierimii, deținut politic, refugiat în „patria socialismului”, întors în România o dată cu gloasa Armată sovietică, unul din cei fi consacrați ai proletariatului românesc în lupta pentru eliberarea sa de exploatare, primul ministru comunist al Finanțelor etc. Numai câțiva ani mai târziu, în 1952, el este înlăturat, prilej pentru același aparat de propagandă pentru a răspîndi imaginea altui Luca.

Demascarea

De data asta, agent al Siguranței cu vechi state de serviciu ca informator plătit, cel care a trădat muncitorii la Lupeni, diversionist profesionist care a împiedicat unirea sindicatelor la Timișoara, sabotor al economiei naționale. Ședința BP din martie 1952 îl acuză că a opus „liniei partidului o linie antimarxistă și contrarevoluționară, caracterizată prin sabotarea sistematică a ritmului de industrializare socialistă a țării și sprijinirea prin toate mijloacele a creșterii elementelor capitaliste în economia națională...”. Cu aceste acuzații, Luca este demis, judecat și condamnat la moarte. Pedesapă lui va fi comutată la închisoare silnică pe viață. Va muri în 1963 în închisoare. Este singurul din grupul Pauker care a fost trimis în justiție și condamnat. Ca și Pătrășcanu, a plătit cu viața resentimentele lui Gheorghiu-Dej față de el. *Nomina odiosa*, el stîrnea încă acuzații radicale nouă ani mai târziu, la plenara CCPMR din decembrie 1961, când era un cadavru viu într-o celulă, pradă vechii lui maladii, sifilisul, și lipsit de orice influență. Luca va căpăta tot prin propagandă o altă imagine. O comisie de control a CC al PCR trage următoarele concluzii în 1968: „Nu se poate conchide că Vasile Luca ar fi fost agent plătit al Siguranței burghezo-moșierimii” (fila 36), și „referitor la acuzația adusă lui Luca Vasile (de sabotare a economiei naționale - n.a.), apreciem că nu poate fi reținută deonere infracțiunea nu există...” (fila 71). („Documentar referitor la procesul privind pe Luca Vasile/CC al PCR Secția pentru con-

trolul muncii la MFA, MAI și Justiție). Personajul nostru va fi reabilitat, reabilitare care folosesc politic lui Ceaușescu pentru demolarea altei imagini, a lui Gheorghiu-Dej.

Trebuie să recunoșc că sînt sceptic în legătură cu concluziile din 1968 ale comisiei (din care am citat mai sus), cum sînt sceptic și în legătură cu raportul prezentat biroului politic în martie 1953, care-l aducea lui Luca grave acuzații. Ambele rapoarte sînt manipulate, menite să servească *cauzei partidului*, de fapt liderului din acel moment. Când a fost util, Luca a fost „victimă” ideală de oferit aparatului pentru mobilizarea în jurul lui Dej și înlăturarea rivalilor, ipostază în care Luca a fost țapul ispășitor cerut de logica luptei pentru putere. Când alt mobil s-a impus, Luca devenea tot „victimă” a lui Dej, cu semn schimbat, un nedreptățit, din nou un *erou al proletariatului* distrus de practicile staliniste etc.

Ficțiune și istorie

Acest periplu relevă substanța bolșevismului, raporturile lui particulare cu istoria. Leszek Kolakowski scrie în „Principalele curente ale marxismului” (care ar trebui urgent tradusă în românește): „Comuniștii au fost victimele gândirii magice, prin care o sursă impură contaminează informația care vine de acolo... Ca în sistemele mitologice, adevărul era definit în practică prin sursa din care venea”. Una din trăsăturile aparatului a fost imunitatea sa la societate, la fapte, la informații venite din afara granițelor acestuia. Aparatul și-a fost suficient sieși, sursă a tuturor adevărilor și soluțiilor practice. În funcție de anumite rațiuni practice (identificate însă de grila ideologică) se construia o versiune a adevărului istoric, cu consecința că se încerca apoi și

una a realității, conformă cu ideologia. De unde teroarea exercitată asupra societății, ca definitorie pentru acest tip de regim. Diferitele versiuni nu au decît o legătură foarte aproximativă cu faptele, ficțiunea și istoria sînt interșanjabile. Am putea crede că structurile deformează subiectivul, sacrificînd, cum s-a spus, individualul hinelui colectiv etc. Ar trebui atunci să facem apel la autobiografie, la declarațiile date pe propria răspundere de cineva care are tot interesul să ofere o versiune contrară, să se aplece. Autobiografia a fost una dintre instituțiile-cheie ale bolșevismului. Ce scrie Vasile Luca în 1952, când se afla sub anchetă? Ne spune o poveste despre cum a înșelat el partidul. Nu luptase, cum circulase legenda, de partea revoluției bolșevice maghiare, ci se înrolase în gărzile secuiești, deci de partea cealaltă a baricadei. Cariera sa de militant devotat revoluției

mondiale debutase cu trădarea liderului PCR (Elek Köblö) și a altor comuniști. Nu înainte de a contracta o divină boală, sifilis, care contrazicea austeritatea bolșevicilor, dar amintea promiscuitatea periferiei în care activa ca instrument al Comintern-ului. În 1928 este delegat la Congresul PCR, participă apoi la luptele fracționiste (de partea lui Marcel Pauker-Luximin). Este de mai multe ori arestat și condamnat. Cea mai lungă între 1933-1939. În 21 iunie 1940 este eliberat din închisoarea Chișinău de Armata Roșie care ocupa Basarabia. În anii '40, este unul din liderii comuniștilor români din exilul moscovit. Întors în țară în 1944, devine membru al BP al PCR, și apoi PMR, ministru de finanțe pînă în 1952. Arestat în 16 august 1952, va fi judecat în 1954 și condamnat la moarte de tribunalul suprem, colegiul militar, sentința co-

mutată în muncă silnică pe viață. A fost încarcerat la Rîmniciu-Sărat și Aiud, unde a și murit la 23 iulie 1963, în urma unui „infarct miocardic, pe fond de ateroscleroză generalizată și boală hipertonică visceralizată”, cum scrie în certificatul său de deces.

De Vasile Luca s-a vorbit puțin. Un singur text încearcă să-i descifreze destinul. (Vladimir Tismăneanu, în *Arheologia terorii*).

Politie și revoluție

Trei chestiuni interesează aici: acuzația de a fi fost informator plătit al Siguranței, acuzațiile care i s-au adus în legătură cu ministeriatul său la finanțe și acuzația de deviere de dreptă.

1) Coabitarea mișcărilor clandestine cu agenții poliției, interregnum între adversarii extremiști ai regimurilor și poliția secretă nu este o noutate. Azef a fost în același timp șeful brigăzii antiteroriste a Ohranei, poliția țaristă, și șeful brigăzii teroriste a S.R.-ilor în Rusia. Este și binecunoscutul caz Roman Malinovski, lider al facțiunii bolșevice din Dumă, protejat al lui Lenin - agent al Ohranei, judecat după revoluția din 1917 și împușcat de bolșevici pentru trădare. Și aceasta este o afacere plină de mister, nici pînă azi elucidată. Explicația profundă a acestei dualități nu o găsim neapărat, cum am fi tentați, în defectele de caracter ale celor din *underground* sau în cunoscutul procedeu de a-i sili pe cei prinși să lucreze pentru poliție. Explicată este similaritatea viziunilor asupra societății pe care poliția și bolșevicii le aveau. Valorile lor erau comune. O lume ierarhizată, controlată, infiltrată, bazată pe informații și delațiune, o lume secretă, care ținea să extindă asupra societății regulile clandestinității și în care singura lege să fie întietatea argumentului de putere. Marele inchiștor.

Între militanții cu convingeri bolșevice și anchetatorii lor nu existau diferențe de natură. Modelul era identic. Numai întimplarea a făcut ca ei să se afle pe poziții opuse, și numai aparent. Trecerea dintr-o parte în alta nu cerea renunțarea la niște convingeri, ci ducerea acestora la ultimele consecințe. Pretutindeni, bolșevismul la putere a însemnat regim polițienesc. Nu întimplător. Era extinderea la scara societății a valorilor „clandestinității” și „conspirativității”. Regulile din *underground* au fost impuse tuturor, ca singurele valabile. Colaborarea unuia ca Vasile Luca (dar și Margulies, Bellu Silber etc.) cu Siguranța intra în ordinea firescului. De altfel, nu era singura poliție pe care o servea, nici Luca, nici alți militanți comuniști.

ERATA:

În articolul „Însemnări polemice” (nr. 35/an IV), afirmația: „Pavel Câmpeanu, autorul mai multor cărți despre stalinism publicate în SUA sub pseudonimul Casala...” conține o inexactitate. Prima carte, *The Syncretic Society*, (apărută în 1980) este semnată cu pseudonimul Felipe Casala. Celelalte, *The Origins of Stalinism* (1986) și *The Genesis of the Stalinist Social Order* (1988) sînt semnate cu numele autorului, Pavel Câmpeanu. Facem cuvenita rectificare. (S.T.)

Un răspuns pentru Gabriel Andreescu

În numărul 32 al revistei „22” Gabriel Andreescu a publicat un articol intitulat: „Fundatia Anastasia: un atac infam prin România liberă”. Autorul avea desigur dreptate să respingă discreditarea publică a homosexualilor, mai ales că legislația pe această temă urma să se afle în dezbaterile Parlamentului, la deschiderea apropiatei sesiuni. Am acordat toată încrederea opiniei lui G. Andreescu, chiar dacă tonul său accentuat pamphletar prevestea o replică de o anumită factură, mai ales când se cunoaște temperamentul mentorului Fundației Anastasia, Sorin Dumitrescu. Replica Fundației Anastasia, apărută în numărul din 26 august al *României Libere*, incalificabilă, atît prin limbaj, cît și prin însușiri, a intrat în așteptările cele mai rele. Cred că *România liberă*, cotidian important prin sine, dar și în contextul anului electoral, ar trebui să-și reconsidere concesiunea acestei pagini Fundației Anastasia, pentru că astfel de articole nu fac decît s-o compromită. Mai mult ca oricînd, în lunile ce urmează, cititorii vor avea nevoie de o informație corectă și de un ton echilibrat.

Am stăruit mai mult asupra acestui articol pentru că el va constitui unul din motivele (după opinia lui G. Andreescu) sau pretextele (după opinia conducerii Alinției Civice) demisiei sale, mediatizată după circa două săptămîni. La scurt timp după episodul relatat mai sus, G. Andreescu ne-a adus un text „Către conducerea revistei 22”, îndreptat de fapt împotriva ei. Este drept, fiecare colaborator statornic al revistei „22” să-și exprime opinia sa, oricît de critică, și la adresa oricui, dacă totul se face în limitele civilizate. De la o revistă „de monolog”, cum îl reproșau acum citiva ani cititorii, „22” a evoluat pe linia declarată din start, a dialogului, încercînd să pună laolaltă opinii diverse. Și chiar divergente. Celor ce vor să se convingă, colecția revistei le stă la îndemînă.

Deși în textul lui G. Andreescu există observații justificabile, el mi-a apărut, însă, nedrept și necolegial. Sugerînd o causalitate ascunsă în spațiile a trei texte publicate în numere disparate (28, 29 și 34), el însemnează că s-ar fi întîmplat ceva cu conducerea revistei în ultimele luni, că ea ar fi adoptat o linie

deviaționistă împotriva valorilor care au motivat editarea revistei. Tonul lui G. Andreescu din articol în cauză este superior și pe alocuri arrogant. Deocamdată, el rămîne singurul care să fi observat o asemenea „deraiere”, chiar dacă (nimeni nu neagă acest lucru), se pot face, ca și altă dată, „diverse obiecții față de un text sau altul, publicat”. Dar din aceleași motive ca și față de concesiunea unei pagini a *României Libere* pentru Fundația Anastasia (susținerea presei independente, pîndită de tot felul de pericole în anul electoral, de cele de ordin financiar pînă la tentativele de discreditare) cred că un asemenea text ca cel al lui G. Andreescu, chiar tînd numai conducerea, riscă să afecteze însăși imaginea revistei, de care a fost și presupun că mai este) legat. Am considerat de aceea firesc atît publicarea textului său, cît și răspunsul meu. Este mai puțin amplu decît am intenționat inițial, pentru că în fața nenumăratelor probleme cu care se confruntă azi societatea românească, acest schimb de păreri dintre noi nu este, la urma urmelor, decît un dialog colegial: orice loc de muncă, se știe, generează conflicte; important este, în ultimă instanță, management-ul lor.

Voi încerca să dau, prin urmare, răspuns tuturor sugestiilor textului, rugîndu-l pe G. Andreescu (deși știu că, de obicei, preferă să aibă ultimul cuvînt) să încheie aici această „dispută”, din punctul meu de vedere cel puțin inutilă.

I. Din punct de vedere organizatoric, nici o modificare notabilă nu s-a produs în ultimele luni la nivelul conducerii revistei, deși în caseta tehnicii a apărut Consiliul „22”. El a fost constituit la inițiativa mea și a Rodicăi Palade, din dorința de a da o recunoaștere publică a acelor colaboratori marcanți ai revistei care s-au implicat mai mult în viața ei cu sugestii tematice, cu soluții tehnice, publicistice etc. Nu am intenționat să creăm o suprastructură decizională, un organism birocratic cu ședințe lunare (membrii săi sînt răspîndiți în mai multe țări), o secție de cenzură, un alt punct de decizie editorială etc. Am vrut să colaborăm colegial, ca și pînă acum. În nici un caz nu am gîndit că ba unul, ba altul dintre cei aflați în acest consiliu ne va chema la ordine, cînd îi displace ceva într-un articol, așa

cum a făcut, în nota respectivă, G. Andreescu. Probabil că era util să fi dat mai deverse această informație despre Consiliul „22”. Precizez cu acest prilej că sugestiilor lui Emil Hurezeanu și Horia Patapievici li s-a datorat desființarea rubricii „Tribuna Liberă”, după ce ei mi-au spus că au considerat neavenită publicarea articolului „Prețul integrării” al lui Andrei Cornea la această rubrică. Opinia lor coincide cu cea a lui Gabriel Andreescu, dar modul în care mi-au comunicat-o diferea esențial.

2. Nu cred nici că textul adresat de Gabriel Andreescu conducerii revistei s-ar putea datora faptului că, pînă la numărul 20, el ocupa teoretic funcția de redactor-șef adjunct, iar de la acest număr a fost unul dintre consilierii „22” (ceea ce cititorii casetei tehnice ar putea să-și închipuie). Această modificare s-a făcut în urma unei discuții amicale, luîndu-se în considerație timpul tot mai mic pe care G. Andreescu (co-președinte al APADOR-CH și membru foarte activ al Centrului de Studii Internaționale) îl putea afecta necesităților tot mai mari ale revistei, ce avea nevoie de un angajat *full-time*, fie cu funcția de conducere să nu fie pur consultativă ori pur decorativă.

3. În ciuda politetii preventivoare (sau poate și datorită ei) modul în care G. Andreescu interpretează răspunsul Regelui Mihai la întrebarea referitoare la minoritatea maghiară din intervalul publicat în numărul 34 al revistei „22” frizează, după părerea mea, lipsa de respect față de opinia altcuiva (în cazul în speță, un important personaj istoric). G. Andreescu consideră că ar fi fost firesc ca regele să fi fost „protejat de încercările de manipulare politică”, că „Regele Mihai a fost, în acest interviu, *misused*”, că s-a reușit atragerea Regelui în acest consens politic ruginos și periculos” etc., de parcă nu ar fi fost capabil să discerne corect o întrebare, nici contextul din țară. Rog cititorii să recitească răspunsul Regelui Mihai pentru a sesiza, din nuanțele pe care acesta le introduce, faptul că a înțeles exact ce era întrebare și nu avea nevoie de nici o tutelă protectoare: „Dacă ungarul n-ar fi fost agasați și enervați, poate n-ar fi venit astăzi cu fel de fel de pretenții pe care nu putem să le acceptăm”. De ce Regele Mihai nu ar avea dreptul să-și recunoască această opinie, pe care o înțelegem chiar și la o parte dintre membrii comunității maghiare, și care a și fost ca atare exprimată deja în revista „22”?

4. Cel puțin tot atît de discutabil mi se pare tonul cu care G. Andreescu se referă la colegul nostru Ilie Șerbănescu.

Drept la replică

Citînd cu surprindere în scrisoarea adresată de Gabriel Andreescu conducerii revistei „22” (în nr. 35 al săptămînalului) reproșul de a fi intenționat manipularea politică a M.S. Regelui Mihai prin intermediul interviului ce a fost publicat în numărul imediat anterior acestuia, mă simt dator să fac următoarele precizări:

I. Am folosit sintagma „problema majoră a relațiilor interetnice româno-maghiare, astăzi” (și nu relațiilor etnice româno-maghiare, cum greșit citează Gabriel Andreescu), într-un dublu scop:

— pentru a afla opinia M.S. privitoare la situația actuală a relațiilor dintre cele două etnii pe teritoriul României, întrucît în răspunsul la întrebarea precedentă, M.S. se referise doar la relevanța prevederilor Constituției din 1923 pentru reasezarea pe baze trainice a acestor relații.

— pentru a sublinia faptul că discuțiile create în jurul interpretării drepturilor colective ale minorităților ca drepturi ale omului și a semnificației conceptelor de autonomie locală, regională și personală, așa cum apar ele formulate în Proiectul de lege a minorităților și comunităților autonome propus de UDMR (analizat cu riguroasă critică de Gabriel Andreescu, Valentin Stan și Renate Weber, dar propunînd, în cele din urmă o soluție eclectică) reprezintă în momentul de față o o frînă reală în calea îmbunătățirii semnificative a relațiilor interetnice româno-maghiare.

II. Poziția Regelui Mihai în problema cauzelor actualelor dispute dintre români și maghiari pe teritoriul României este cit se poate de clar formulată și ea este congruentă de altminteri cu cea avansată de Gabriel Andreescu. Cu adăugirea că, spre deosebire de Gabriel Andreescu, care se refera, generic și nediferențiat, la relațiile româno-maghiare, Majestatea Sa face o clară distincție între relațiile româno-maghiare de la guvern la guvern și cele dintre etniile română și maghiară trăitoare pe teritoriul României: „(...) pînă acum — lăsînd la o parte relațiile de la guvern la guvern, acolo au fost mereu fricțiuni — pe plan local nu se întîmplau lucruri cum sînt cele care se întîmplă astăzi (...) Dacă ungarul n-ar fi fost agasați și enervați, poate n-ar fi venit astăzi cu fel de fel de pretenții pe care noi nu putem să le acceptăm (...) dacă ar fi fost lînați în pace, poate nu le veneau aceste idei extremiste”. Cit preșterea soluția pe care M.S. o întrevide dezamorsării tensiunilor din relațiile interetnice româno-maghiare, ea ar consta în revenirea la prevederile Constituției din 1923. Acolo este foarte clar pusă problema minorităților și a cetățenilor români în general: nu există români de clasă a doua! Punct. Minoritățile sînt români. Aceleași legi și drepturi li se aplică și lor. Așa încît eu sînt aproape convins că, dacă acest lucru ar fi fost în ființă acum, aceste neplăceri cu ungarul n-ar fi existat sau ar fi fost minime față de ceea ce se întîmplă astăzi.

III. Alăturarea numelui meu de cele ale domnului Andrei Cornea și Ilie Șerbănescu nu poate decît să mă onoreze. Menționez însă că sugerarea unei legături între interviul publicat de mine în nr. 34 și

articolele publicate de Andrei Cornea și Ilie Șerbănescu în numerele 28 și, respectiv, 29 ale revistei „22” pe linia unei pretinse orientări naționaliste și antimaghiare a revistei este lipsită de orice fundament.

IV. Înscrierea numelui meu pe lista redactorilor și colaboratorilor revistei incriminați (consider, pe nedrept) de această pretinșă orientare, ca și sugerarea faptului că între această presupusă atitudine și fosta mea calitate de redactor-șef al „Revistei de Studii Internaționale” ar exista o legătură sînt cu atît mai ciudate cu cît:

— în pofida tuturor prejudiciilor și aprehensiunilor, semnatarul acestor rînduri și-a luat titlul de „Master of Arts” la departamentul de științe politice al Universității Central-Europene, ce-și are sediul la Budapesta.

— tocmai ca urmare a participării în acest program post-universitar, am fost șicanat și nevoit să părăsesc redacția „Revistei Române de Studii Internaționale”, pe care o condusesem pînă atunci.

V. Regele Mihai nu are nevoie să fie „protejat” de nimeni împotriva manipularilor politice, avînd suficient discernămint politic de a se proteja singur împotriva acestora. Dacă s-ar fi simțit manipulat politic, regele ar fi putut să mi-o comunice prin intermediul scrisorii recente adresate decanului Academiei Internaționale de Radio-Televiziune din Montreux, al cărui bursier am fost, în care regele nu face decît să-mi mulțumească pentru interviul — filmat de această dată — luat cu același prilej ca și interviul publicat în revista „22”.

ADRIAN POP

Festivalul George Enescu

• Prima seară a Festivalului, deși așteptată cu emoție, pentru reînfrînarea cu Yehudi Menuhin, a fost dezastruoasă, datorită sălii „Al. I. Cuza” a Parlamentului României, necorespunzătoare pentru o sală de concert. Dincolo de kitsch-ul arhitectonic, acest spațiu nu are o acustică propice unei audii de calitate; pe de altă parte, comunicarea între compartimentele orchestrale este dificilă, impunând orchestrei „Royal Philharmonic” adoptarea unor timpi mai rari decât cei ceruți de partitură.

Lord Yehudi Menuhin, dirijorul seriei, elevul preferat al lui Enescu, deși la o vârstă venerabilă, a reușit să confere interpretării vigoare și tinerețe.

Solistul seriei, violonistul Liviu Prunaru, bursier și actualmente cadru didactic la Academia „Yehudi Menuhin” de la Gstaad, laureat cu premiul II la prestigiosul „Reine Elisabeth” de la Bruxelles, este un foarte bun tehnician, dar mai puțin dispus, deocamdată, în exprimarea emoțională a gestului muzical.

Piesa oferită ca bis, ne-a arătat totuși că Liviu Prunaru este o certitudine a școlii violonistice românești.

Ultima lucrare a seriei, Simfonia I de Brahms, în care este dificil de a îmbina rigurozitatea clasică a formei cu pasta sonoră densă și fremătătoare esențialmente romantică, a căpătat în viziunea interpretului gravitate și sobrietate, putând afirma că am auzit o versiune de referință a acestei capodopere.

• Concertul principal al celei de-a doua serii a fost oferit de Orchestra Radiodifuziunii bavareze condusă de Lorin Maazel. Născut în 1930 la Paris, adulat și contestat totodată, Maazel a apărut la București ca un dirijor de mare clasă; gestul său, deși economic, este compensat de concentrare și profunzime remarcabile, reușind să impună orchestrei o manieră personală, dar justă, asupra partiturilor prezentate.

În interpretarea uverturii la „Oberon” de Weber, am remarcat calitatea de soliști a multor membri ai orchestrei, dar și omogenitatea și coeziunea întregului.

„Moarte și Transfigurare” de Richard Strauss ne-a prezentat orchestra și pe dirijorul ei ca discipoli ai ideii unui Strauss mai romantic, mai melodos, poate mai puțin tragic.

Simfonia a VII-a de Bruckner, pe care am auzit-o în linceiere, își dădorează celebritatea părții a II-a dedicată memoriei lui Wagner; interpretarea lucrării a fost deosebită sub aspect calitativ, atât ca știință a orchestrei, cât și ca emoție artistică.

• În seara de 11 septembrie a.c., în studioul de concerte al Radiodifuziunii a avut loc concertul Orchestrei Naționale Radio, condusă de Horia Andreescu, avându-l ca solist pe pianistul francez Michel Beroff; au fost interpretate lucrări de Enescu, Beethoven și Stravinski.

Interpretarea oferită de membrii Orchestrei Radio și de Horia Andreescu simfoniei de cameră op.33 de George

Enescu – sinteză a întregii sale creații – a fost sobră și străbătută de tragicism, dirijorul reușind să lumineze polifonia specială a lucrării, dedusă din folclorul autohton.

Deși aproape necunoscut melomanilor din România, Michel Beroff se situează printre pianii importanți ai ultimelor decenii. Născut în 1950, elev al lui François Cholé (unul din acompaniatorii preferați ai lui Enescu) și Olivier Messiaen, laureat cu premiul I la Concursul de Muzică Contemporană de la Royan, pianistul este recunoscut de un reputat interpret al muzicii contemporane, dar și al repertoriului tradițional clasic-romantic. În condițiile unui pian cu un sunet impropriu unei execuții solistice de valoare, calitățile protagonistului nu s-au putut evidenția decât la nivelul concepției asupra lucrărilor prezentate; de aceea, interpretarea „Catedralei scufundate” de Debussy, oferită ca bis, a fost mai edificatoare asupra resurselor pianistice decât „Imperialul” beethovenian. Ultima piesă a seriei a fost „Le Sacre du Printemps” de Stravinski, lucrare de efect prin virtuozitatea sa orchestrală; în ciuda unor deficiențe ale compartimentului suflătorilor, interpretarea a fost totuși reușită, dirijorul reușind să stăpânească țesătura sonoră complicată și să marcheze just ritmul complex.

PAUL MEROVICI

Andrei Șerban către Irina Coroiu

Cronica dvs. la *Oedipe* este în sine un act creator; ca și un spectator ideal, dvs. sintetizați astfel de gazetar. S-a scris prea mult despre mine, dar foarte rar s-a spus ceva inteligent. Un critic trebuie să lupte și el împotriva pasivității minții sale proprii, a capului său, și el plin de prejudecăți. *Oedipe*-ul meu încearcă continuu să atingă două nivele, două lumi. Atât timp cit recepționezi doar un nivel, nu e posibil să vezi. Recunoașterea celui-lalt nivel poate aduce o anumite trezire. Dar fără acest efort, mintea cade într-un somn populat de cuvinte, imagini, prejudecăți – aproximativ totul! Aceasta este adevărata teroare – să realizezi cât de greu e să ai o individualitate – să ai o minte independentă. De obicei trăim și acționăm mecanic și ne influențăm unii pe alții mecanic, fără să vedem nici ce e în noi, nici înaintea noastră.

P.S.: În două ocazii mi s-a răpit hoțeste timpul deja supraîncărcat – sub pretextul scrierii unor cărți în România – chipurile despre mine. Rezultat nul! Acum, la New York, ieri, a apărut în USA prima carte descriind lucrul meu. Dacă veți putea obține interesul cuiva, sintetizați singura pe care o voi autoriza să scrie o carte în România. Felicitări!

New York, 9 septembrie 1995

Din agenda Festivalului George Enescu

Miercuri, 13 septembrie
• Sala „Mihail Jora” a Radiodifuziunii Române, ora 19.30: Orchestra simfonică a Filarmonicii „George Enescu”, dirijor Ghenadi Rojdestvenski, soliști Mirela Iancovici, Marin Cazacu (Rimacki-Korsakov, Vieru, Olah, Șnitke)

Joi, 14 septembrie
• Sala „Al. I. Cuza” a Parlamentului României, ora 19.30: Orchestra Filarmonicii din Sankt Petersburg, dirijor Iuri Temirkanov (Stravinski, Cealikovski)

Vineri, 15 septembrie
• Sala Mică a Parlamentului României, ora 17: Silvia Marcovici – vioară, Bruno Rigutto – pian (Schubert, Faure, Frank)

• Sala „Al. I. Cuza” a Parlamentului României, ora 19.30: Corul „Madrigal”, dirijor Marin Constantin, soliști Lucian Bonifaciu (Enescu, Palestrina, Marenzio, Gesualdo, Monteverdi, A. Paçcanu, Orff, O. Nemescu, Ligeti, M. Constantin, M. Moldovan)

• Opera Națională Română, ora 18: Baletul clasic și contemporan Constanta, maestrul coregraf Oleg Danovschi (Bartok, Enescu)

Sâmbătă, 16 septembrie
• Sala Mică a Parlamentului României, ora 17: Viniciu Moroianu – pian, Dan Podlowski – vioară, Liana Podlowski – pian (Bach-Busoni, Ravel, Enescu)

• Sala „Al. I. Cuza” a Parlamentului României, ora 21: Orchestra Filarmonică din Israel, dirijor Zubin Mehta (Bartok, Brahms)

Duminică, 17 septembrie
• Sala „Mihail Jora” a Radiodifuziunii Române, ora 11: Orchestra Festivalurilor din Lucerna, dirijor Rudolf Baumgartner, Lory Wallfisch – pian, Julien Musafia – pian (Telemann, Pachelbel, Bach, Lipatti, Enescu – Baumgartner)

Luni, 18 septembrie
• Sala „Mihail Jora” a Radiodifuziunii Române, ora 19.30: Orchestra Națională Radio, dirijor Roberto Benzi, soliști Alexia Weissenberg (Stravinski, Rahmaninov, Berlioz)

Marti, 19 septembrie
• Sala „Al. I. Cuza” a Parlamentului României, ora 19.30: „Porgy and Bess” – Gershwin, New York Harlem Productions Inc. în colaborare cu Teatrul de Operă „Ion Dacian” și Corul Radiodifuziunii Române, dirijor William Barkhymer

Moțiunea teatrelor

Directorii teatrelor bucureștene, „L.S. Bulandra”, „Mic”, „Odeon”, „Evreiesc”, „Comedie”, „Mundi”, „Creangă”, „Tândărică”, „C. Tănase”, întruniți azi, 7 septembrie 1995, am luat cunoștință de Hotărârea Guvernului privind creșterea salariului cu 25% pentru angajații unora din instituțiile artistice de spectacole și concerte din Capitală; apreciind majorarea salariilor oamenilor de teatru ca pe un act reparatoriu minim și necesar, constatăm cu îngrijorare că această Hotărâre poate deveni o nedreptate flagrantă făcută celorlalți slujitori ai teatrelor și muzicii românești, criteriile de departajare a instituțiilor artistice de spectacole în funcție de salariu transformând această Hotărâre într-o divisiune menită să aducă grave prejudicii mișcării teatrale și muzicale românești, solidarității creatorilor de spectacole și concerte, într-un moment în care arta interpretativă românească se bucură de o recunoaștere unanimă atât în țară cât și peste hotare.

Conștienți de importanța actului cultural și artistic pe care îl desfășurăm, de faptul că această creștere cu 25% nu reprezintă decât un aport minim la îmbunătățirea condițiilor noastre de viață, cerem Guvernului să extindă această Hotărâre asupra tuturor instituțiilor artistice de spectacole și concerte, luând în considerație necesitatea unei analize reale a nivelului de trai al oamenilor de cultură, care trebuie îmbunătățit înfapt mult.

Cerem colegilor noștri din toată țara să se solidarizeze cu această moțiune. Maxim Crișan, directorul Teatrului „Nottara”; Tudor Mărășcu, directorul Teatrului „Odeon”; Cornel Todea, directorul Teatrului „I. Creangă”; Huri Eliad, directorul Teatrului Evreiesc; Mihaela Tonitza Iordache, directorul Teatrului „Tândărică”; Vladimir Găitan, directorul Teatrului de Comedie; Dan Micu, directorul Teatrului Mic; Vasile Donose, directorul Teatrului „C. Tănase”; Ion Cocora, directorul Teatrului „Mundi”; Cornelia Alecu, directorul Teatrului „L.S. Bulandra”

Pentru conformitate, Ion Caramitru

Moțiunea Alianței Naționale a Uniunilor de Creatori (ANUC)

Având în vedere că Hotărârea de Guvern prin care citeva instituții culturale din București (Opera Națională Română, Teatrul Național București, Filarmonica George Enescu, Muzeul de Istorie, Muzeul Național de Artă și Biblioteca Centrală de Stat) au primit un spor salarial de 25%, ANUC consideră acest gest drept o nedreptate flagrantă față de celelalte instituții din București și din toată țara care practică același tip de muncă artistică, existența unor instituții privilegiate de guvern creând în spațiul cultural un conflict social bazat pe o absurditate. Indiferent dacă un artist lucrează pe scena Teatrului Național din București sau a Teatrului Bulandra sau a Teatrului Național din Craiova, munca lui are același obiect – creația artistică, care nu poate fi apreciată viz-à-vis de zidarul între care se desfășoară.

Drept urmare, cerem Ministerului Culturii și Guvernului României extinderea acestei măriti salariale de 25% asupra tuturor instituțiilor culturale din România.

Uniunea Scriitorilor: Laurentiu Ulici; Uniunea Artiștilor Plastici: Nicolae Aurel Alexei; UNITER: Ion Caramitru; Uniunea Cineaștilor: Mihnea Gheorghiu; Uniunea Arhitecților: Alexandru Beldiman; Uniunea Compozitorilor: Adrian Iorgulescu

SUMARUL nr. 38

- Comentarii politice: Emil Hurezeanu, Ilie Șerbănescu, N.C. Munteanu
- Andrei Marga și Nicolae Manolescu despre Legea Învățământului
- Congresul femeilor de la Beijing – interviu cu Maria Șandor realizat de Rodica Palade
- Cronică de carte – Andrei Cornea despre cartea Alinei Mungiu: „Românii după 1989”

Negot cu vieți omenești

Un grup terorist, care se revendică de la mișcarea separatistă „Frontul de Eliberare al Cașmirului”, amenință că va ucide mai mulți ostatici occidentali.

Este ușor de imaginat cum s-a simțit turistul norvegian Hans Christian Ostro la prima vedere a Cașmirului, valea pitorească a Himalaiei care a încântat timp de secole sute de călători, inclusiv pe Marco Polo. Cei cu nervii tari pot încerca să-și imagineze și trăirile lui finale: Ostro a fost răpit pe 8 iulie de un grup care luptă pentru separarea Cașmirului de India, iar săptămîna trecută a fost descoperit cadavrul lui emaciat, fără cap, de către niște țărânci care adunau lemne pentru foc, pe un drum de țară îndepărtat. După identificarea de către părinții săi, rămășițele lui Ostro au fost transportate pe calea aerului la New Delhi, unde medicii care le-au examinat au concluzionat că a fost decapitat de viu, folosindu-se „cele mai barbare metode”. După moartea lui, răpitorii lui Ostro i-au gravat în carnea de pe abdomen numele organizației lor brutale: Al-Faran.

Uciderea lui Ostro a galvanizat guvernul Indiei, care a început atit eforturi de negociere, cit și pregătiri militare pentru a ajuta la eliberarea celorlalți patru ostatici, tovarăși ai lui Ostro: un excursionist german, răpit cu câteva ore înaintea lui Ostro, un american și doi englezi luați ostatici cu două zile mai devreme. La sfîrșitul săptămîinii trecute, comandourile indiene „Pisica Neagră” se aflau în Srinagar, capitala de vară a Cașmirului, împreună cu experții antiteroriști sosiți din Marea Britanie și Statele Unite. Al-Faran dorea eliberarea din închisoare a 15 luptători de gherilă din mișcarea separatistă a Cașmirului. Guvernul indian a fost ferm: „Nu se pune în discuție eliberare militanților”, a spus Rajesh Pilot, ministrul Securității interne. „Dacă acești militanți sînt eliberați, moralul forțelor noastre de securitate va fi afectat”. Se arăta în editorialul din „Indian Express”, principalul cotidian din New Delhi: „Orice indulgență arătată lor (celor din Al-Faran) n-ar face decît să le deschidă apetitul”.

Indiferent cum se va termina drama ostaticilor, evenimentele din ultima săptămîna au confirmat că dezordinea din Cașmir, care durează de 7 ani și a costat peste 20.000 de vieți, care a dus la peste 200.000 de refugiați și a decimat economia din valea Cașmir, a luat o întorsătură înfricoșă-

toare. Al-Faran era necunoscută înainte de primele cereri din iulie. Nu e aliată cu nici una din organizațiile militante principale din Cașmir, care au chemat săptămîna trecută la o zi de grevă, ca protest la uciderea lui Ostro. „Condamn acest act inuman, barbar”, a spus Yasin Malik, conducătorul în vîrstă de 29 de ani al Frontului de Eliberare al Cașmirului „Jammu”, un grup cu un sprijin public puternic. „Este împotriva poporului din Cașmir. Dacă se dovedește că ucigașii sînt din Cașmir, nu vom preocupă nici un efort să-i spinzurăm”. John Childs, un inginer american, care a scăpat de Al-Faran pe 8 iulie, a spus că membrii lui nu par a fi din Cașmir și că vorbesc „urdu” (una din limbile naționale ale Pakistanului). Aceasta este și limba lor de comunicare prin scris — inclusiv semnătura serjelită pe cadavrul lui Ostro.

Se pare deci că mercenarii și conservatorii islamici fundamentalisti din Pakistan și Afganistan, care s-au furiați pe graniță pentru a lupta alături de militanții locali, au început să opereze pe cont propriu — fiind mult mai brutali de cit cei din Cașmir. Acesta este risul pe care și l-au luat grupurile din Cașmir atunci cînd au început să se antreneze în Pakistan, căpătînd arme și ajutor financiar. Conferința Partidelor „Hurriyat”, care reunește peste 30 de organizații politice și militante din Cașmir, a adresat un apel organizației Al-Faran să elibereze ostaticii. Mohammad Umar, unul dintre conducătorii islamici cei mai respectați în valea Cașmirului, a declarat la conferință: „Noi nu știm care este ideologia (lui Al-Faran). Acest grup nu este un susținător al mișcării Cașmir”. Numărul participanților în conflict care nu sînt din Cașmir a început să crească din 1992, cînd s-a sfîrșit războiul din Afganistan. Autoritățile indiene estimează numărul de luptători străini între 800 și 1.200. El continuă să crească. Unul dintre ei este Nisar Ahmed Rajput (18 ani, fost elev al unui liceu pakistanez, care a fost antrenat și care a primit 100 de dolari bani gheață, o mitralieră, grenade și un pachet cu explozibili). A fost prins la intrarea în Srinagar pentru că, oprit de un polițist, n-a știut să vorbească în cașmiră. În închisoarea din Srinagar el a concluzionat: „am fost prostiți”. Colegul lui de închisoare, Sheikh Jamal Dim, în vîrstă de 22 de ani, s-a născut în Afganistan și a venit în Cașmir din simpatie pentru situația prietenilor lui musulmani. „Știm că pot fi omorîți sau arestați”, a spus el.

După Ostro, cel ucis, sînt amenințați cu moartea germanul Dirk Hasert, englezii Paul Wells și Keith Mangan și americanul Donald Hutchings (de la stînga la dreapta)

Din punct de vedere politic, criza ostaticilor a fost într-un fel avantajoasă pentru New Delhi, care a afirmat întotdeauna că problema Cașmirului nu este altceva decît subversiune exportată din Pakistan. Brutalitatea organizației Al-Faran a abătut temporar atenția de la abuzurile sistematice împotriva drepturilor omului, atribuite forțelor de ordine indiene. Conducătorii indieni au profitat de situație: prim-ministrul P.V. Narasimha Rao a spus: „Este binecunoscut că Pakistanul se află în spatele tuturor actelor separatiste din stat”. Pakistanul neagă această acuzație, și săptămîna trecută Al-Faran a emis o declarație în care se spune că membrii săi sînt „musulmani din Cașmir, și nu agenți străini”. Prim-ministrul Rao vrea ca alegerile legislative să se țină în această toamnă, în speranța cîștigării împotriva celor din Cașmir, care se tem de război și de actele de violență ale grupurilor străine, ca Al-Faran.

Traducere după Time de
CORINA PĂSĂREANU

ULTIMA ORĂ Explozie criminală în Cașmir

12 persoane au fost ucise luni 4 septembrie în urma exploziei unei mașini-capcană în centrul orașului Srinagar, capitala Cașmirului indian. Atentatul, care a provocat și rănirea a 50 de oameni nevinovați, a fost precedat de un atac cu grenade, lansat de către separatiștii musulmani. Explozia extrem de puternică a omorît 9 soldați și 3 civili. Mașina cu exploziv era parcată lângă Banca de Stat a Indiei, unde soldații patrulează continuu pentru paza transportului banilor. „Panica era generală. Oamenii alergau în toate părțile, urlînd de spaimă, cu hainele sfîșiate”, spune un martor. (V. Patrîchi, România Liberă 5 septembrie 1995)

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPECIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război

29% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Str. Victoriei nr. 10, București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificația pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

Se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa occidentală:	80 \$	40 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia,			
- Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia,			
- Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Redacția: Redactor-șef: GABRIELA ADAMEȘTEANU; Redactor-șef adjuncți: RODICA PALADE; Șef secție politică: HORAȚIU PEPINE; Publicist comentator: ANDREI CORNEA; Șef secție social: OANA ARMEANU; Redactori: CEZAR PAUL-BADESCU; Grafician: DAN PERJOVSCHI; Tehnoredactor: ALEXANDRU CIRIP; Secretar general de redacție: LAURA TOMA Corectură: RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCA; Procesoare text: FLORIAN ȚOROPOC; Șef serviciu difuzare: MIRCEA IONESCU; Difuzare: CONSTANTIN SATALLA.

Rubrici permanente: N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE ȘERBANESCU (comentariu economic), RALUCA STROE-BRUMARIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG (istoria religiilor), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Corespondenți: IOAN MUSLEA (Cluj), DANIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), WILLIAM TOTOK (Berlin), ADRIAN NICULESCU (Milano), MIHAI POPA (Budapesta).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDREESCU, SORIN ANTÔCHI, H.-R. PATAPIEVICI

Tehnoredactare computerizată: „22”. Tipărit la FED. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761